

RAJATTOMAT MAHDOLLISUUDET

Etusivu:

Isskulptering, Jäänveistos, ICEHOTEL, Jukkasjärvi. Kuva: Hans-Olof Utsi

SISÄLTÖ

JOHDANTO	5
Tavoitteet ja tarkoitus	6
Ohjelma-alue ja kriteerit	7
TOIMINTALINJA 1 - TUTKIMUS JA INNOVAATIO	9
Erityistavoitteet	11
Toimintalinjasta tuettavat toimenpiteet	13
Hankkeiden valintaa koskevat periaatteet	15
TOIMINTALINJA 2 – YRITTÄJYYS	18
Erityistavoitteet	21
Toimintalinjasta tuettavat toimenpiteet	23
Hankkeiden valintaa koskevat periaatteet	25
TOIMINTALINJA 3 – KULTTUURI JA YMPÄRISTÖ	28
Erityistavoitteet	31
Toimintalinjasta tuettavat toimenpiteet	34
Hankkeiden valintaa koskevat periaatteet	36
TOIMINTALINJA 4 - YHTEISET TYÖMARKKINAT	37
Erityistavoitteet	39
Toimintalinjasta tuettavat toimenpiteet	41
Hankkeiden valintaa koskevat periaatteet	44
YHTEISTYÖOHJELMAN TOTEUTUSMÄÄRÄYKSET	45
Viranomaiset ja toimielimet	46
Hallinto- ja valvontajärjestelmä	47
Vastuunjako	50
Euron käyttö	50
TUENSAAJIEN HALLINNOLLISEN TAAKAN VÄHENTÄMINEN	51
HORISONTAALISET KRITERIT	53
Kestävä kehitys	54
Yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä syrjimättömyys	54
Tasa-arvo	54

*Pohjoinen-ohjelman
2014–2020 tavoitteena on
vahvistaa ohjelma-alueen
kilpailukykyä ja
vetovoimaisuutta.*

JOHDANTO

Interreg V A Pohjoinen on EU-ohjelma, jolla tuetaan rajat ylittävää yhteistyötä. Ohjelmakaudella 2014–2020 pyritään yhteistyön avulla vahvistamaan alueen kestäväää taloudellista ja sosiaalista kehitystä. Ohjelma kattaa Pohjois-Ruotsin, Pohjois-Suomen ja Pohjois-Norjan sekä Sápmin. Alueella on vuodesta 1995 toteutettu rajat ylittäviä Interreg yhteistyöohjelmia ja tämä ohjelma on järjestyksessään neljäs.

TAVOITTEET JA TARKOITUS

Pohjoinen-ohjelman 2014 - 2020 tavoitteena on vahvistaa ohjelma-alueen kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta. Tavoitteen saavuttamiseksi alueen kehityksen on tapahduttava taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.

Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä, jonka pyrkimyksenä on vastata yhteisiin haasteisiin ja hyödyntää alueella olevia mahdollisuuksia. Yhteistyöllä vahvistetaan kokonaisvaltaisempaa ja tasapainoisempaa kehitystä unionin alueella ja sen naapurimaissa. Tästä syystä yhteistyö ohjelma-alueen kolmen maan, Suomen, Ruotsin ja Norjan, välillä on suositeltavaa. Hankkeiden avulla voidaan saavuttaa muun muassa seuraavanlaista lisäarvoa:

- Pitkäaikaiseen ja pysyvään yhteistyöhön tähtäävien toimintatapojen luominen
- Oppiminen menetelmien, mallien, tietojen, ideoiden ja visioiden siirrolla
- Yhteisten rajat ylittävien ongelmien tehokkaampi tai nopeampi ratkaiseminen
- Kriittisen massan luominen – resurssien yhdistämisellä saavutetaan suurempi potentiaali kuin mitä aikaan saataisiin yksittäisellä alueella tai maassa
- Verkostojen rakentaminen paikallisen ja alueellisen hallinnon, elinkeinoelämän ja tutkimuslaitosten välille

- Yhteisten edellytysten luominen, jolla pyritään resurssitehokkaan, vihreän, kilpailukykyisen ja vähähiilisen yhteiskunnan kehittämiseen alueella
- Rakennelmien ja klustereiden kehittäminen rajat ylittävää tutkimusta ja innovointia, integroituneita työmarkkinoita, yliopistojen ja elinkeinoelämän välistä yhteistyötä edistämällä
- Kehitetään yhteisiä näkemyksiä ja työskentelytapoja luonnonalueiden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi. Näin saavutetaan paremmat yhteiset edellytykset alueen ilmastomuutosten haasteiden kohtaamiselle.

Lisääntyvä globalisaatio edellyttää alueellista yhteistyötä pienten maiden välillä kilpailukyvyn parantamiseksi. Pohjoismailla on pitkä yhteistyöperinne, mutta rajat ylittävä yhteistyö edellyttää vielä työpanosta. Pohjois-Ruotsia, -Norjaa ja -Suomea yhdistävät yhteiset historialliset arvot, mutta kieli- ja kulttuurierot voivat hidastaa rajat ylittävää tietojenvaihtoa ja elinkeinotoimintaa. Pohjoinen-ohjelman tavoitteena on vaikuttaa asenteisiin ja suhtautumistapoihin ja sen kautta rajaesteiden vähentämiseen yhteistyöhankkeissa. Tavoitteena on myös alueen älykkään, kestävän ja osallistavan yhteisen kehityksen edistäminen rajat ylittävän yhteistyön avulla. Pyrkimyksenä on, että eri kehittämisalat yhdessä muodostavat täydentävän rakenteen, jossa jokainen nähdään tärkeänä osana vetovoimaista ja hyvinvoivaa aluetta. Pohjoinen-ohjelmalla on tärkeä tehtävä kytkeä Eurooppa 2020-strate-

gia yhteen kansallisten suunnitelmien ja Pohjois-Ruotsin, - Suomen ja - Norjan alueellisten ja paikallisten kehityssuunnitelmien kanssa. Pohjoinen-ohjelma kattaa osan arktisesta alueesta. Arktisella alueella on sekä haasteita että mahdollisuuksia, jotka voivat vaikuttaa tulevien eurooppalaisten sukupolvien elämään.

Pohjoinen - ohjelmalle valittujen teemaattisten tavoitteiden sisältö vastaa hyvin Eurooppa 2020 -strategian ja EU:n Itämeren alueen strategian tavoitteisiin. Ohjelmassa keskitytään vihreään ja resurssitehokkaampaan taloudelliseen kasvuun, joka perustuu osaamiseen, innovointiin ja elinkeinoelämän kehitykseen. Tällä

edistetään korkeampaa työllisyyttä sekä parempaa sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta.

OHJELMA-ALUE JA KRITERIT

Pohjoinen - ohjelma on jaettu kahteen maantieteelliseen osa-alueeseen; Pohjoiseen ja Sápmiin. Pohjoinen osa-alue kattaa Nordlandin, Tromssan ja Finnmarkin läänit Norjassa, Norrbottenin läänin sekä Norsjön, Malån, Skellefteån ja Sorselen kunnat Västerbottenin läänissä Ruotsissa sekä Lapin, Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan maakunnat Suomesta.

Sápmi osa-alue kattaa Finnmarkin, Tromssan, Nordlandin, Pohjois- ja Etelä - Tröndelagin läänit sekä osan Hedmarkin läänin (Elgån poronlaidunpiirin) Norjassa; Norrbottenin, Västerbottenin, Jämtlandin ja Västernorrlandin läänit sekä osan Taalainmaan läänin (Idren paliskunnan alue) Ruotsissa; Lapin sekä Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan maakunnat Suomessa. Västernorrlandin lääni on lisätty ohjelmassa Sápmi osa-alueeseen. Edellisellä ohjelma-kaudella Västernorrland kuului 20 prosentin tukialueeseen. Västerbottenin eteläisimmät paliskunnat sekä Jämtlandin pohjoiset paliskunnat käyttävät vuosittain Västernorrlandin maita talvilaitumina. Nämä alueet ovat perinteisesti olleet saamelaisen asumis- ja muuttoalueita. Monet saamelaiset asuvat alueella vakinaisesti ja ovat poronhoitoa harjoittavien saamelaisen jälke-

läisiä. Pohjoinen-ohjelman edellytykset ja tarpeet ovat monella tapaa ainutlaatuisia, ja ohjelman rakenne on pääasiallisesti yhteinen molempien osa-alueiden kohdalla. Sápmi osa-alueen ainutlaatuiset edellytykset ja tavoitteet kuvataan toimintalinjoissa.

EU:n kehitysstrategia sisältää myös kolme horisontaalista periaatetta: kestävä kehitys, yhdenvertaiset mahdollisuudet ja syrjinnän torjunta sekä sukupuolten tasa-arvo. Kyseiset periaatteet on integroitu Pohjoinen-ohjelman kaikkiin toimintalinjoihin ja valittuihin tavoitteisiin.

Pohjoinen - ohjelmassa huomioidaan myös eri saamelaiskielien keskeinen asema saamelaisyhteiskunnassa. Saamelaiskielien merkityksen esille tuomiseksi ja kielten käytön edistämiseksi on ohjelman Sápmi osa-alueen saamelaishankkeiden yhtenä valintakriteerinä saamen kielet.

EU:n rajat ylittävien yhteistyöohjelmien oli valittava keskeiset teemat, joihin ohjelmalla on suurimmat vaikuttamisen mahdollisuudet yhteistyön avulla. Valinta tuli kohdistaa korkeintaan 4 teemaan, joihin sidotaan 80 % ohjelman varoista. Ohjelma-alueen analyysi osoitti, että kaikilla ohjelman alueilla, sekä osa-alue Pohjoinen että osa-alue Sápmi, on suurin tarve ja parhaimmat edellytykset tehdä rajat ylittävää yhteistyötä seuraavien teemojen alla;

- Tutkimuksen, teknologisen kehittymisen ja innovoinnin vahvistaminen.
- Pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukyvyn parantaminen.
- Ympäristön suojelu ja resurssien kestävä käytön edistäminen.
- Työllisyyden ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen.

Pohjoinen - ohjelmassa näitä temaattisia alueita kutsutaan toimintalinjoiksi.

Ohjelma-alueen ja yleisesti teollisuusmaiden yhtenä haasteena on ikääntyvä väestö, joka edellyttää uusia yhteisiä T&K- toiminnan kehittämisalueita. Julkisella sektorilla on tämän suhteen suuri tiedon tarve, jotta se pystyisi vastaamaan hyvinvointiyhteiskunnan tuleviin haasteisiin. Myös alueen perusteollisuus tarvitsee uusia innovatiivisia ratkaisuja. Muun muassa vahvistamalla rajat ylittävää yhteistyötä on mahdollista kehittää uusia tuotteita ja ratkaisuja pk-yrityksille yhdessä yksityisen ja julkisen sektorin kanssa.

TOIMINTA-
LINJA

1

TUTKIMUS JA INNOVAATIO

Lisääntyvä kansainvälinen yhteistoiminta on erittäin tärkeää alueen kehitykselle muun muassa siksi että sillä vahvistetaan avointa innovaatiota. Yhteistyötä voidaan kehittää synergiassa EU:n Itämeren alueen strategian kanssa sekä EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelman Horisontti 2020 avulla. Eri toimijoiden, kuten yliopistojen ja tutkimuslaitosten, yhteistyö luo suuremman kriittisen massan ja edistää innovaatioiden syntymistä kestäväen kehityksen periaatteiden mukaisesti paikallisesti ja globaalisti. Yhteistyö vahvistaa myös näiden toimijoiden mahdollisuuksia osallistua eurooppalaisiin tutkimusohjelmiin. Tärkeätä on myös kannustaa elinkeinolähtöistä innovointia, kehittämällä pk-yritysten osaamista, jotta myös yritykset pääsisivät osallisiksi yliopistojen ja tutkimuslaitosten osaamisen kehittämistä.

EU:n älykkään, kestäväen ja osallistavan kasvun strategia edellyttää alueita keskittymään ns. painopistealueisiin, joilla on selkeitä etuja ja joilla saavutetaan paikallista, alueellista ja eurooppalaista lisäarvoa¹. Tutkimusten mukaan osaamisalueiden tai toimialojen rajapinnoilla syntyy uusia innovaatioita, niin kutsuttuja innovatiivisia harppauksia. Perinteisillä naisten ja miesten toimialoilla, rajapintojen leikatessa toisensa voi tämä edistää myös tasa-arvon edistymistä näillä aloilla. Tulevaisuuden innovaatioita mahdollistetaan helpottamalla alojen sisäistä ja sisälisiä ja välisiä, sekä erilaisten yritysten, organisaatioiden ja osaamisalueiden kohtaamista.

Innovointi käsitettä on laajennettu entisestään, teknisiä tuotteita ja prosesseja koskevasta kattamaan myös palvelut, elämykset, organisaatiomallit, markkinoinnin sekä sen kuinka yhdessä ratkaisemme sosiaalisia haasteita. Innovointia luodaan siellä, missä eri toimijat tekevät yhteistyötä ja ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa². Sekä naiset että miehet kehittävät innovaatioita sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa. Innovaatio on uusi idea esim. tuotteesta, ratkaisusta tai palvelusta, mutta sitä ei mielletä innovaatioksi ennen kuin se otetaan käyttöön kaupallisilla markkinoilla tai se jalkautetaan toimintaan.

Avoin innovointi on rajat ylittävä strategia, josta on tullut innovointityötä ohjaava tekijä. Tämä tarkoittaa, että innovaatiotyötä tehdään yhteistyössä ulkopuolisten toimijoiden kuten tutkijoiden, julkisten ja aatteellisten toimijoiden, käyttäjien, asiakkaiden ja eri alojen yrittäjien kanssa.

Innovointiprosesseista on tullut entistä avoimempia ja niitä leimaa yhä enemmän oman organisaation ulkopuolelta tulevan osaamisen hyödyntäminen. Innovointityön kehittämiseen osallistuminen on tärkeää sekä alueen yleiselle kehitykselle että alueella toimiville yrityksille, viranomaisille, organisaatioille, yliopistoille ja tutkimuskeskuksille. Erityisen tärkeää tämä on siitä syystä että alueella on harva väestörakenne ja pitkät etäisyydet markkinoille³.

Innovaation ei tarvitse olla globaalin levikin saava suuri radikaali ratkaisu. Innovaatio voi yhtä hyvin olla asteittainen uutuus, yrityksen tai organisaation käyttämään tuotteeseen, menetelmään tai palveluun tehty pieni parannus. Radikaaleilla innovaatioilla tarkoitetaan täysin uusia innovaatioita, jotka uudistavat toimintaa ja yhteiskuntaa, kun taas asteittaisilla innovaatioilla tarkoitetaan vähittäisiä ja jatkuvia muutoksia⁴. Asteittaisilla innovaatioilla voi olla suuri merkitys yhteiskunnan innovointivoimalle, ja johtaa siten myös radikaaleihin innovaatioihin. Arkisia innovaatioita, joilla on innovaatiokäsitteen kuvaama laajuus, on mahdollista tarkastella ensi sijassa asteit-

VIITE 1

Eurooppa 2020 Lippulaiva-aloitteet, Innovaatiounioni SEK(2010)1161, sivu 3.

VIITE 2

SNIS, Ruotsin Kansallinen Innovaatiostrategia, 2013.

VIITE 3

Chesbrough, H.W. (2003). The era of open innovation. MIT Sloan Management Review, 44 (3), 35–41.

VIITE 4

www.nordicinnovation.org/sv/innovation/vad-ar-innovation/

taisina innovaatioina. Sellaisia syntyy myös tulevaisuudessa eri puolilla ohjelma-aluetta, eikä ainoastaan yliopistoissa. Sen johdosta ne ovat tärkeitä innovoinneille myönnettävän tukijärjestelmän tulevalle muodostamiselle. Molemmilla innovaatiomuodoilla on erilainen kehityslogiikka ja tästä syystä ne vaativat erilaisia resursseja ja tukirakenteita. Radikaalit innovaatiot kehittyvät parhaiten tiiviimmissä klustereissa ja tietovaltaisissa ympäristöissä, joilla on käytettävissä riskipääomaa. Nämä ympäristöt toimivat yleensä yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteydessä. Älykkääseen kopiointiin perustuvat asteittaiset innovaatiot kehittyvät usein harvakuusimmissa ympäristöissä, jossa toimijoita on vähemmän ja he toimivat pitkien etäisyyksien päässä toisistaan. Asteittaisia innovaatioita edistetään ns. osaamiskolmion raja-alueellisella yhteistoiminnalla, jossa tutkimus ja koulutus läheisessä vuorovaikutuksessa yritysten kanssa luovat täysin uusia ratkaisuja. Vuorovaikutuksen tuloksena saavutetaan suurempi kriittinen massa, joka koostuu useammista toimijoista ja paremmasta osaamisesta. Paikallisesta, alueellisesta ja globaalista näkökulmasta katsottuna tällä voidaan edistää myös kestävä kehitystä. Lisäksi edistetään yliopistojen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kykyä osallistua EU:n innovointi- ja tutkimusohjelmaan Horisontti 2020.

Sápmia koskevat erityispiirteet

Saamelaisen näkökulmasta on hyvin tärkeää vahvistaa soveltavaa tutkimusta, jolla edistetään muun muassa saamelaiselinkeinojen tuotantoa ja kasvua. Siksi tarvitaan rajat ylittävää tutkimus- ja koulutuslaitosten välistä yhteistyötä, jolla luodaan edellytykset tutkijoiden ja saamelaisten elinkeinojen vuorovaikutukselle. Tutkimuksesta ja teknologian kehityksestä saatujen kokemusten siirrolle saamelaiselinkeinoihin on hyviä mahdollisuuksia. Näin luodaan mahdollisuuksia uusille innovaatioille, joista voi tulla ainutlaatuisia ja uusiin kasvumahdollisuuksiin johtavia. Saamelaiselinkeinoihin kohdistuvat muutos- ja kehitysvaativat tutkimukset voisivat antaa tutkimukselle ja innovoinnille mahdollisuuden tärkeiden tietojen ja taitojen tuottamiseen kaikille Sápmi alueella.

Kuva: Jörgen Wiklund, Scandinar bildbyrå

ERITYISTAVOITTEET

Priorisoimalla tutkimusta ja innovointia ohjelma-alueen resurssit voidaan optimoida innovatiivisten ympäristöjen ja kohtaamispaikkojen kehittämiseksi. Yhdistämällä innovointiympäristöt luodaan suurempi kriittinen massa, erityisesti erikoistuneilla tutkimusaloilla.

Pohjoinen - ohjelmalla on myös mahdollista tukea vuorovaikutteisempaa alueellista innovaatiojärjestelmää, joka kehittää alueen innovointivoimaa. Tutkijat, tutkimuslaitokset ja yritykset rajan molemmin puolin toimivat eri lähtökohdista, mikä saattaa luoda erilaisuuksiin perustuvaa lisäarvoa. Tavoitteena on luoda uusia innovaatioita sekä vahvistaa pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua ja toimia yhdessä alueen rajat ylittävissä tutkimus- ja innovointiympäristöissä.

POHJOINEN OHJELMALLE ON ASETETTU SEURAAVAT TAVOITTEET:

Yritysten innovaatioiden kaupallistamiskykyä on vahvistettu alueen painopistealueilla.

Yritysten osallistumista yliopistojen ja tutkimuslaitosten osaamisen kehittämiseen on helpotettava esimerkiksi stimuloimalla tiedonsiirtoa yritysten ja tutkimusympäristöjen välillä. Tällä tavalla parannetaan myös alueen yritysten innovointikykyä ja mahdollisuutta kehittää, kaupallistaa tai jalkauttaa useampia kansainvälisille markkinoille tarkoitettuja tuotteita ja palveluja.

Innovatiiviset ympäristöt ovat kohtaamispaikkoja, joissa kehitetään osaamista ja luodaan uusia inspiroivia ympäristöjä esimerkiksi innovoijien, yrittäjien, opiskelijoiden, insinöörien ja liiketoiminnan kehittäjien välille. Ympäristöjen tulisi ensisijaisesti toimia luovina laboratorioina, joiden toiminta perustuu yliopistojen/tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän, viranomaisten ja muun yhteiskunnan väliseen yhteistoimintaan ja jonka tavoitteena on nopeuttaa rajat ylittävien tuotteiden ja palvelujen saattamista markkinoille.

Elinkeinoelämän innovointikyvyn kannustaminen sekä yritysten ja T&K-keskusten tiedonsiirtoa edistävien rakenteiden kehittäminen rajat ylittävästi on tärkeää. Strategisten, pitkántähtäimen tutkimukseen ja kehitykseen tehtävien panostusten avulla julkinen sektori kykenee yhdessä elinkeinoelämän kanssa paremmin vastaamaan alueiden tarpeisiin ja samalla kehittämään kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita laajemmille kansainvälisille markkinoille.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään innovaatio-toiminnan parissa työskentelevien toimijoiden määrää alueella.

Innovointijärjestelmän toimijat ovat vahvistaneet toimintakykyään eurooppalaisilla tutkimusareenoilla alueen painopistealoilla.

Kehittyneelle innovointikyvyllä on erittäin tärkeää toimia yhdessä muun maailman kanssa. Vuorovaikutuksen tuloksena saavutetaan suurempi kriittinen massa, joka koostuu useammista toimijoista ja paremmasta osaamisesta. Kriittisellä massalla voidaan edistää sekä kestävä kehitystä alueellisesti ja globaalisti, että edistää myös yliopistojen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kapasiteetin vahvistumista tukemalla niiden mahdollisuuksia osallistua EU:n Horisontti 2020 innovointi- ja tutkimusohjelmaan. Verkostojen ja strategisten liittoutumien luominen tutkimuslaitosten välille ovat pitkäaikaisen rajat ylittävän yhteistyön lähtökohtia. Nykyistä tutkimuksen ja teknisen kehityksen potentiaalia on mahdollista hyödyntää tehokkaasti luomalla säännöllinen ja järjestelmällinen vuorokeskustelu ohjelma-alueen keskeisten toimijoiden välille. Alueellista hyötyä on mahdollista saavuttaa, kun tutkimuspanostukset kytketään yhteen elinkeinoelämän kanssa tehtävän yhteistyön kanssa.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään alueen toimijoiden hyväksytyjen hakemusten määrää EU:n innovaatio- ja tutkimusohjelmassa, Horisontti 2020.

Kuva: Jennifer Sköld

TOIMINTALINJASTA TUETTAVAT TOIMENPITEET

Alueelle on tyypillistä harva-asutus ja pitkät etäisyydet laajemmille markkinoille, siksi on tärkeää kannustaa alueen yrityksiä, viranomaisia, organisaatioita sekä yliopistoja/tutkimuslaitoksia osallistumaan rajat ylittäviin innovointijärjestelmiin. Avoimen, rajat ylittävän innovoinnin avulla tuetaan uusien toimijoiden mukaantuloa. Eri aloja edustavien ideoiden, alueiden, kansojen ja kansainvälisten toimijoiden välillä tapahtuu kannustavaa älyllistä ristipölytytystä.

Esimerkkejä toimenpiteistä, joita voidaan tukea toimintalinjasta:

- Eri toimialojen ja sektoreiden välisiä rajat ylittäviä kohtaamispaikkoja kehittävät toimet
- Tutkimustulosten rajat ylittävän kaupallistamisen mahdollistavat toimet
- Innovointia, tuotekehitystä ja yrittäjyyttä vihreä talous mukaan lukien kannustavat ja mahdollistavat toimet
- Tutkimustulosten, ideoiden ja tietojen paremman hyödyntämisen varmistaminen nykyisissä ja uusissa yrityksissä.

Tutkimuksen, teknisen kehityksen ja innovaatiokehityksen mahdollistamiseksi tarvitaan parempaa ja laajempaa rajat ylittävää yhteistoimintaa yliopistojen/tutkimuslaitosten, elinkeinoelämän, viranomaisten ja muun yhteiskunnan välillä. Joitakin esimerkkejä toimintalinjaan sisältyvistä rajat ylittävistä toimenpiteistä:

- Useampien fyysisinä ja virtuaalisina kohtauspaikkoina sekä innovatiivisen työn luovina laboratorioympäristöinä toimivien rajat ylittävien innovatiivisten ympäristöjen luominen. Niiden on oltava monipuolisia, sallivia ja innovatiivisia kaikille tarkoitettuja ympäristöjä.

- Rajat ylittävien sekä avoimien innovointijärjestelmien kehitystä kannustavat toimet.

Lisääntyvä kansainvälinen yhteistoiminta on erityisen tärkeää alueen kehitykselle muun muassa vahvistettaessa työtä avoimilla innovoinneilla. Kansainvälistä yhteistyötä on mahdollista vahvistaa synergiassa EU:n Itämeren alueen strategian sekä EU:n tutkimus- ja innovaatio-ohjelman Horisontti 2020 kanssa:

- Laajemmat rajat ylittävää tietokolmiota (koulutuksen, tutkimuksen ja innovoinnin yhteistoimintaa) painopistealueilla tukevat toimet
- Yliopistojen, tutkimuslaitosten, ammattikorkeakoulujen, korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin kykyä osallistua Horisontti 2020-ohjelmaan alueen painopistealoilla vahvistavat rajat ylittävät toimet
- Nuorten aikuisten, naisten ja ulkomailla syntyneiden osallistumista innovointiprosesseihin ja -järjestelmiin kehittävät toimet, jotka vahvistavat sukupuoli- ja monimuotoisuuskysymyksiä koskevien metodien kehitystä ja tietojen levitystä innovointia tukevassa järjestelmässä.

Kohderyhmät:

Yliopistot, korkeakoulut, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset sekä julkinen sektori ja elinkeinoelämä.

Tuensaajat:

Yliopistot, korkeakoulut, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset sekä julkinen sektori ja elinkeinoelämä.

Toimintalinjan 1 Aktiviteetti-indikaattorit

Tukea saavien yritysten määrä.

Rajat ylittäviin, valtioiden välisiin tai alueiden välisiin tutkimushankkeisiin osallistuvien yritysten määrä (Määrä yhteensä, miesten omistamat, naisten omistamat, molempien omistamat).

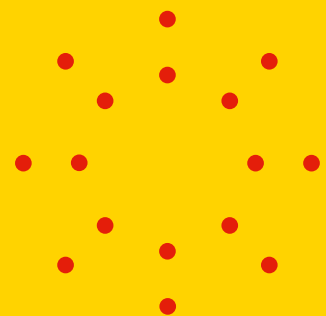
Uusiin tuotteisiin, palveluihin tai menetelmiin johtaviin toimiin osallistuvat toimijat.

Julkista tukea vastaavat yksityiset investoinnit innovointiin tai tutkimus- ja kehittämishankkeisiin

Niiden yritysten määrä, jotka saavat tukea uusien tuotteiden kehittämiseksi markkinoille

Niiden yritysten määrä, jotka saavat tukea uusien tuotteiden kehittämiseksi yrityksille

Horisontti 2020-ohjelmaan lähetetyt alueen painopistealoja vastaavat hakemukset.

Laskuvarjoharjoittelua subarktissa ympäristössä. Kuva: Kent Norberg

HANKKEIDEN VALINTAA KOSKEVAT PERIAATTEET

Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään, että niiden on tuettava Eurooppa 2020-strategian toteuttamista ja sisällöltään vastattava ohjelman päämääriä ja muita muodollisia hakuehtoja. Toimilinjhan hankkeiden valintaperiaatteena käytetään alla Seuraavia kriteerejä.

VIITE 5

Eurooppa 2020 Lippulaiva-aloitteet, Innovaatiouiniooni SEK(2010)1161, sivu 3.

VIITE 6

Fokusointi merkitsee samaa kuin Älykäs erikoistuminen, millä tarkoitetaan eri alueiden ainutlaatuisten ominaisuuksien ja resurssien tunnistamista ja niiden tuomien erityisten kilpailuetujen ja kehitysmahdollisuuksien korostamista. Se tarkoittaa myös alueellisten resurssien kohdistamista tietyille aloille.

Alueellinen lisäarvo

Ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden on tuotava selkeää alueellista lisäarvoa Pohjoinen-ohjelman alueelle. Tavoitteena on kolmen maan välinen yhteistyö.

Tuloshakuisuus

Hankkeilla on oltavaa selkeä toimenpidelogiikka (vaikutusketju). Hankkeen tulee edistää erityistavoitteen saavuttamista siinä toimintalinjassa, johon hanke kuuluu. Hakijan on kuvailtava hankkeen toimenpiteiden, tulosten ja vaikutusten välistä yhteyttä. Vaikutusketjun tulee olla selkeä ja looginen ja sen tulee sisältää mitattavia tavoitteita.

EU:n Itämeren alueen strategia

EU:n Itämeren makroalueellinen strategia sisältää mahdollisia yhteistyöalueita, jotka on mahdollista kytkeä Pohjoinen-ohjelmaan.

Horisontaaliset kriteerit kasvun työvälineinä

Hankkeissa on huomioitava horisontaaliset kriteerit, jotka kuvataan tämän asiakirjan lopussa. Niitä ovat kasvun, yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä syrjinnän ehkäisy, naisten ja miesten tasa-arvo sekä saamen kielet (erityisesti saamelaishankkeissa).

Pysyvät tulokset

Hankkeissa pyritään pysyvien yhteistyörakenteiden luomiseen siten, että toimet tuovat pitkäjännitteisiä ja pysyviä muutoksia ohjelman priorisoimilla alueilla.

Toimintalinja 1 sisältyy myös **hankkeiden valintaan liittyviä erityisperiaatteita**. EU:n älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia edellyttää alueita saavuttamaan selkeitä komparatiivisia etuja sekä luomaan paikallista, alueellista ja eurooppalaista lisäarvoa⁵. Pohjoinen-ohjelman tehtävänä on tukea ja stimuloida kehitystä alueen vahvuusaloilla. Ohjelman on keskityttävä⁶ seitsemään priorisoituun painopistealueeseen saavuttaakseen toimintalinjan tavoitteet. Käytäntöä on noudatettu hyvin tuloksin myös edellisen ohjelmakauden aikana. Painopistealueita käytetään sekä pohjoinen että sapmin osa-alueella hankkeiden valintakriteereinä. Lisäksi toimilinjassa priorisoidaan *innovointijärjestelmästä tulevia hankeideoita*.

PAINOPISTEALUEITA OVAT:

Perusteollisuuden ja pk-yritysten yhteistoiminta

Alueella toimii huipputeknologista teollisuutta sekä kaivossa-, öljy- ja kaasuelinkeinojen että puu- ja metsätaloudessa. Perusteollisuuden tekniikka- ja palvelukehityksen kysynnällä voidaan vahvistaa alueen pk-yritysten kilpailukykyä. Kehittämällä tuotteitaan ja palveluitaan perusteollisuuden tarpeisiin pk-yritykset kykenevät saavuttamaan laajemmat markkinat. Ohjelma-alueen perus- ja/tai prosessiteollisuuden, tutkimuksen ja pk-yritysten yhteistyöllä luodaan edellytyksiä, joiden avulla alue saavuttaa globaalin aseman tietovaltaisessa teollisessa kehityksessä. Alueella on myös omien raaka-ainevarantojen, teollisuuden sekä tutkimus- ja kehitysosaamisen kautta ainutlaatuiset kasvuedellytykset perusteollisuuden tuotteiden jatkojalostukselle.

Saamelaiselinkeinot

Saamelaiskulttuuri ja perinteiset saamelaiset tiedot sekä kestävä kehitys ovat saamelaisen elinkeinoelämän lähtökohta. Ekologinen kestävyys ja luonnonvarojen hallinta ovat tärkeä osa saamelaiskulttuurin kehitystä ja eloonjäämistä. Ekologisesti ja taloudellisesti kestävät saamelaiselinkeinot ovat paras takuu tunturi-, metsä- ja rannikkoalueiden tärkeiden ympäristö- ja kulttuuriarvojen säilyttämiselle. Saamelaiselinkeinot perustuvat suurella osin uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen, minkä johdosta ne selviytyäkseen ovat riippuvaisia ympäristön turmeltumattomuudesta.

Testaustoiminta

Alueen luonnolliset edellytykset yhdessä teknisen ja muiden alojen huippuosaamisen kanssa ovat kilpailuetua ja jotka luovat testaustoiminnalle kasvupotentiaalia. Ne voivat myös toimia paikkakohtaisiin voimavaroihin ja kylmään ilmastoon perustuvien liikeideoiden perustana. Harvan-asutuksen ja vakaan talvi-ilmaston, esimerkiksi lumen, pimeän ja kylmän ilmastosta alueella on ainutlaatuiset edellytykset suorittaa testaustoimintaa.

Palvelusektorin elinkeinot

Yksityisen ja julkisen sektorin tekniikan ja palveluiden kehittäminen on kasvualue, jolla on suuri alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen kehityspotentiaali. Yliopistojen, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin välisellä yhteistyöllä kannustetaan esimerkiksi terveyden- ja sairaanhoidon sekä hoito- ja hoiva-alan innovointivoimaa, ideoiden kehittämistä sekä sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä. Menestymiseen vaaditaan asennemuutoksiin kohdistuvaa pitkäjänteistä työtä, jolla kannustetaan ja tuetaan ideoiden kehittämistä ja yrittäjyyttä.

Kulttuurilliset ja luovat elinkeinot

Kulttuurillisten ja luovien elinkeinojen, kuten esimerkiksi matkailun kysyntä on kasvussa, ja niiden rooli alueellisessa kehityksessä on tärkeää. Alueen luonto, kulttuuri ja historia yhdistettyinä hyviin yhteyksiin, arktisiin olosuhteisiin sekä alueen turvallisuus ja vakaus luovat hyvät mahdollisuudet korkealaatuisten tuotteiden ja elämysten luomiselle. Digitaaliset mediat, elämykset, design, taide, arkkitehtuuri, elokuva ja tanssi ovat lisäesimerkkejä nk. kulttuurillisista ja luovista elinkeinoista. Näiden elinkeinojen kehitysedellytykset ovat alueen tarjoamien resurssien ja vetovoimien ansiosta erittäin hyvät, etenkin nuorisokeskuudessa. Uuden tekniikan ja tieto- ja viestintäteknologian sekä tutkimuksen ja innovointivoiman yhdistäminen edistää uusien liikeideoiden kehitystä. Näin luodaan myös hyvät edellytykset kulttuurillisten ja luovien elinkeinojen kansainväliselle kilpailukyvyille.

Digitaaliset palveluelinkeinot

Digitaalisten palveluelinkeinojen avulla kehitetään työkaluja, palveluja ja tuotteita, jotka yhdistävät aluetta sisäisesti ja kytkevät sen ympäröivään maailmaan. Alueella on hyvät edellytykset uusien tuotteiden ja sovellutusten kehittämiseksi ja jalkauttamiseksi. Edellytyksiä on yhtäältä esteettömyyden kehittämiseen harvaan asutuilla alueilla ja toisaalta yrittäjyyttä, innovointikehitystä sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden välisen yhteistoiminnan kannustamiseen. Alueella on tarvetta sähköisen terveyden/telelääketieteen kehittämiseksi, jonka kautta saavutetuilla innovatiivisilla ratkaisuilla voidaan myös vastata demografiisiin haasteisiin. Tekniikkaan ja tietovaltaisiin segmentteihin tehtävät panostukset mahdollistavat myös korkeatasoisten palvelujen kehittämisen.

Energia- ja ympäristötekniikka/ Clean Tech

Energia- ja ympäristötekniikka/Clean Tech on alueella suuri markkinapotentiaali etenkin vesi- ja tuulivoiman sekä metsän saatavuuden ansiosta. Ympäristötekniikka-ala on laaja ja sisältää kaiken bio- ja jätetekniikasta kierrätykseen. Uuden tekniikan ja uusien yritysten kehittämisen myötä alaa on mahdollista laajentaa, mikä johtaa uusien työpaikkojen syntyyn. Alueelle luodaan uusia kasvumahdollisuuksia uusiutuvia energialähteitä kehittämällä ja panostamalla ennen kaikkea bioenergian tuotantoon. Uusiutuvien energialähteiden lisääntyvä käyttö ja vähenevä ympäristökuormitus ovat myös tärkeitä tekijöitä meriympäristön kehitykselle. Alueellisen kilpailukyvyn parantamiseksi vaaditaan panostuksia, joilla edistetään resurssitehokasta energian käyttöä ja energiahuoltoa.

TOIMINTA-
LINJA

2

YRITTÄJYYS

Alueen pk-yritysten kilpailukykyä on lisättävä jotta ne voisivat muun muassa vastata teollisuuden tarpeisiin ja investointeihin mutta myös selviytyäkseen lisääntyvästä globalisaatiosta. Pk-yritykset koostuvat suurimmaksi osaksi yrityksistä, joissa on alle 10 työntekijää (nk. mikroyritykset). Tästä syystä heillä on vaikeuksia kilpailla kansainvälisillä markkinoilla. Ohjelma-alueen pk-yrityksillä on sen takia tarvetta vahvistaa kansainvälistymisastettaan tullakseen kilpailukykyisimmiksi.

Kansalliset rajat ylittävän lisääntyvän yhteistoiminnan avulla alueen elinkeinoelämä saa taitoja, resursseja ja tietoja, joilla kehittää liiketoimintaansa sekä vahvistaa asemaansa sekä lähimarkkinoilla että alueen ulkopuolella. Alueen lisääntyvä globaali kilpailu ja kiihtyvä muutostarve edellyttävät alueen yrityksiltä parempaa kilpailukykyä.

Norjan teollisuusinvestoinnit on suuremmaksi osaksi toteutettu Pohjois-Norjassa, mikä osoittaa pohjoisnorjalaisen teollisuuden olevan hyvin pääomaintensiivistä ja luovan taloudellista toimintaa esimerkiksi rakennusosalalle. Teollisuussektorin kasvun odotetaan myös jatkuvan. Ruotsissa ja Suomessa, Sápmi mukaan lukien, kasvavat sen sijaan palvelusektori, matkailuelinkeino sekä kulttuuri- ja luovat elinkeinot.

Ne tarjoavat rajat ylittäviä, yhteisiä mahdollisuuksia uusien liikemallien löytämiselle. Samalla ne yhdistävät, täydentävät ja kehittävät nykyistä yritystoimintaa ja vahvistavat siten pk-yritysten kilpailukykyä sekä alueen sisällä että sen ulkopuolella.

Ohjelma-alueen kasvun ja kehityksen edellytyksenä on lisääntyvä alueellinen yrittäjäyys. Elinkeinoelämän kilpailukykyyn parantuminen edellyttää elinkeinoelämän raken-

VIITE 7

Landström, H. (2008). Entrepreneurship research: a missing link in our understanding of the knowledge economy. *Entrepreneurship research*, 9(2), 301-322.

VIITE 8

Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*, 29, 770-791.

VIITE 9

Cooper, A. C. (2002). Networks, alliances, and entrepreneurship. In M. A. Hitt, R. D. Ireland, S. M. Camp and D. L. Sexton (Eds.), *Strategic entrepreneurship: creating a new mindset* (pp. 203-222). Oxford: Blackwell.

VIITE 10

Burt, R. S. (2004). Structural holes and good ideas. *American Journal of Sociology*, 110(2), 349-399.

VIITE 11

Davidsson, P., & Honig, B. (2003). The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 18(3), 301-331.

VIITE 12

Lee, C., Lee, K., & Pennings, J. M. (2001). Internal capabilities, external networks, and performance, a study on technology-based ventures. *Strategic Management Journal*, 22, 615-640.

VIITE 13

Kontigo, Kohti rajat ylittävää innovaatiojärjestelmää Nord-ohjelmassa, Interreg IVA Nord ohjelman arvioinnin loppuraportti, Tukholma, 2012.

teen monipuolistumista. Muun muassa siten on mahdollista oppia toinen toisiltaan ja selviytyä mahdollisista suhdanneheilahteluista. Monipuolisempi elinkeinoelämä on vähemmän riippuvainen yksittäisistä suurista työnantajista. Taloudellisen kasvun ja kansallisen kilpailukykyyn avain on viimeisinä 20 vuotena siirtynyt työstä ja pääomasta inhimillisiin resursseihin ja tietoihin⁷. Tiedot ja taidot nähdään näin ollen strategisina resursseina. Esimerkiksi kasvuhakuiset yritykset⁸ (ts. proaktiiviset, innovatiiviset ja riskejä ottavat yritykset) ovat tässä suhteessa tärkeitä, koska ne yhdistävät usein T&K-toiminnan muihin tuotantotekijöihin, minkä johdosta niillä on kyky havaita uusia mahdollisuuksia ja hyötyä niistä.

Monilla pk-yrityksillä on pieniä tai rajoitettuja resursseja kestävien kilpailuetujen luomiseen. Näkyvintä se on innovatiivisissa, huipputeknologissa ja/tai tietovaltaisissa yrityksissä, jotka tarvitsevat yhteistoimintaa ja kokemustenvaihtoa muiden ulkopuolisten yhteyksien⁹ kanssa. Monia uusia ja hyviä ideoita luodaan erityistietoja, osaamista ja/tai resursseja tarjoavissa heterogeenisten yritysten verkostoissa¹⁰, jotka täydentävät toisiaan tai korvaavat toistensa rajattuja resursseja. Monipuolisen yhteysverkoston anti voi siten johtaa ainutlaatuisiin kilpailukykyihin, jotka parantavat yritysten suorituksia¹¹. Yritykset voivat esimerkiksi yhdessä luoda vaikeasti jäljiteltävän resurssin, parantaa innovointiastettaan tai helpottaa pääsyään uusille markkinoille. Yrityksille on tärkeää toimia yhteistyössä muiden yritysten, yliopistojen ja tutkimuslaitosten, riskisijoittajien ja yrittäjäjärjestöjen kanssa¹² saavuttaakseen parempia tuloksia. Ohjelma-alueen elinkeinoelämän kehittämisen edellytyksenä on rajaesteiden purku. Rajat ylittävän yhteistoiminnan ja täydentävän,

elinkeinoelämän kehitystä rajan molemmin puolin tukevan rakenteen edistäminen vaatii rajaesteiden poistoa.

Priorisoimalla yrittäjyyden toimintalinjaa ohjelma-alueen resurssit voidaan optimoida kilpailukykyisten ja kansainvälisten yritysten kehittämiseksi. Tavoitteena on saada aikaan useampia rajat ylittäviä elinkeinoelämän yhteistyömuotoja hyödyntämällä ja kehittämällä yritysten välisiä tietoja ja resursseja. Yrittäjyysominaisuuksiensa ja uusien ajattelutapojensa ansiosta pk-yritykset ovat samalla tärkeitä uusien tietojen ja teknologian kaupallistamisessa. Pk-yritysten innovointi- ja kilpailukyky ovat ratkaisevia uusien pysyvien työpaikkojen luomisen ja alueellisen elinkeinoelämän uudistamisen kannalta.

Sápmia koskevat erityispiirteet

Saamelaisyritysten enemmistö on mikroyrityksiä, joissa saamelaiskulttuuri ja perinteiset tiedot muodostavat yrittäjyyden lähtökohdan. Perinteiset saamelaiselinkeinot voivat olla esimerkiksi poronhoito, metsästys, kalastus ja duodji (käsityö ja taide-teollisuus). Tuotteiden jatkojalostus kuten matkailu, tulkkauspalvelut, muotoilu sekä musiikki- ja media-tuotanto ovat esimerkkejä uusista toimialoista. Yritysten perustana on myös useimmiten vuodenaikasta riippuva eri toiminnan yhdistelmä. Elinkeinoelämän kehityksen kannalta on tärkeää tehdä rajat ylittävää, järjestäytynyttä nykyiseen toimintaan perustuvaa yhteistyötä. Mikroyritykset kehittävät sen avulla osaamistaan ja lisäävät kilpailukykyään kansainvälisillä markkinoilla.

ERITYISTAVOITTEET

Edellisen ohjelmakauden arviointi osoitti, että useimmat yritykset koosta tai alasta riippumatta odottivat hankkeisiin osallistumisensa avulla saavansa uusia tietoja ja uutta osaamista. He sanoivat myös saaneensa uuden verkoston ja uusia yhteistyökumppaneita osallistumalla yhteistyöhankkeisiin¹³. Yritysten hankkimat yhteydet ja tiedot ovat osoittaneet lisäävän luottamusta yritysten välillä, mikä luo hyvän perustan yhteistyön kehittämiseksi seuraavalle tasolle. Uusien tietojen, innovaatioiden, menetelmien tai tuotteiden kehitystä tukevan lisäarvon luomiseksi, hankkeiden on myös luotava toimia, joissa osapuolet "oppivat toisiltaan" tai "oppivat yhdessä".

POHJOINEN OHJELMALLE ON ASETETTU SEURAAVAT TAVOITTEET:

Suurempi rajat ylittäviä liiketoiminta malleja käyttävien pk-yritysten määrä on lisääntynyt.

Ohjelma-alueella on tarvetta vahvistaa pitkäjännitteistä ja kilpailukykyistä elinkeinoelämää, joka keskittyy kestävään kasvuun. Yritysten luovuus ja sitoutuminen ovat välttämättömiä alueen hyvinvointia tukevan uudistuksen kannalta. Sen saavuttaminen vaatii yritysilmastoa, joka edistää myönteisiä yrittäjyysasenteita ja uusia rajat ylittävien liikemallien edellytyksiä, ts. rajat ylittävää elinkeino-yhteistyötä, jossa yritysten välisistä tiedoista ja voimavaroista huolehditaan, ja jossa niitä kehitetään. Tässä yhteydessä on tärkeä panostaa rajat ylittäviin toimiin, jotka kannustavat erityisesti nuoria, naisia ja ulkomailla syntyneitä yrittäjyyteen työskentelemällä vaihtoehtoisten liikemallien, yhteiskunnallisen yrittäjyyden, yhteisöyrittäjyyden ja sosiaalisten innovaatioiden parissa luomalla uusien ideoiden ja eri liikemallien mahdollisuuksia.

Rajat ylittävä yhteistyö johtaa osaamisen lisääntymiseen, tietojen ja teknologian tarjontaan, joiden avulla kehitetään uusia liikemalleja, yritysten kansainvälistymistä ja keskinäistä oppimistarvetta. Alueen kasvua ja kehitystä on mahdollista edistää oppimisella, tietojen ja taitojen vaihdolla, uusilla yhteyksillä ja markkinoilla sekä kehittämällä uusia ideoita. Rajat ylittävien liikemallien, ts. uusien palveluiden, tuotteiden tai menetelmien luomiseksi on tärkeää kehittää yhdessä rajat ylittävästi uusia liike-elämään suuntautuvia yhteistyömuotoja eri aloja edustavien yritysten välillä ja toimialojen välillä sekä yhdessä elinkeinoelämän, julkisten organisaatioiden ja yliopistojen kanssa. Alueen pk-yritysten lisääntyvä kilpailukyky vahvistaa niiden markkina-asemia.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään pk-yritysten rajat ylittävää liikeyhteistyötä ohjelman painopistealueilla.

Alueen pk-yritysten vienti on lisääntynyt.

Rajat ylittävän yhteistoiminnan avulla alueen pk-yritykset saavat erityisresursseja, tietoja ja yhteyksiä, joiden avulla heidän on helpompi päästä kansainvälisille markkinoille kansallisten markkinoiden ollessa monesti liian rajoittuneita. Yrityksillä on lisäksi mahdollisuus yhdessä rajojen yli kehittää uusia liikemalleja, jotka yhdistävät, täydentävät ja kehittävät nykyistä yritystoimintaa sekä vahvistavat yritysten kilpailukykyä alueen sisällä ja sen ulkopuolella. Vientihakuiset yritykset, joilla on osaamista sekä hyvät kansainväliset verkostot, ovat tärkeitä elinkeinoelämän uudistukselle, alueen työmarkkinoille ja taloudelliselle kasvulle.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään vientiä harjoittavien yritysten määrää.

Kuva: Länsstyrelsen

TOIMINTALINJASTA TUETTAVAT TOIMENPITEET

Elinkeinoelämän ja yhteistyön edistämiseksi on tärkeätä purkaa erilaisia rajaesteitä ohjelma-alueella Molemmiin puolin rajaa tarvitaan myös elinkeinoelämän kehitystä tukevia rakenteita.

Kun yritykset käyttävät monipuolista yhteistyöverkostoa toimintaa harjoittaessaan, se voi johtaa yrityksen suorituksia parantaviin aineutlaatuisiin kilpailuetuihin¹⁴. Yrityksen rajat ylittävä yhteistoiminta voi aikaansaada uusia tuotteita, palveluja ja menetelmiä, lisätä innovointiasetta ja/tai helpottaa pääsyä uusille markkinoille. Hyvät ja luotettavat menetelmät, jotka lisäävät yritysten tietoja, ymmärrystä ja käytännön kokemuksia ovat hyvin tärkeitä luotaessa kilpailukykyä.

Tällä toimintalinjalla edistetään ennen kaikkea toimenpiteitä, jotka vaikuttavat toimialojen, sektoreiden ja yritysten väliseen lisääntyvään yhteistoimintaan pyrittäessä vahvistamaan alueen pk-yritysten kilpailukykyä. Myös yrittäjyyttä ja innovointia vilkastuttavat rajat ylittävät toimenpiteet sekä yritysten lisääntynyt kansainvälistyminen on tuettavaa. Rajat ylittävällä toiminnalla, yhteistoiminnalla tai muilla toimenpiteillä tarkoitetaan eri toimijoiden kansallisia rajat ylittävää yhteistyötä alueen pk-yritysten kilpailukykyyn vahvistamiseen tähtäävien tuotteiden, palveluiden, menetelmien ja muun toiminnan kehittämiseksi.

Joitakin esimerkkejä toimintalinjaan sisältyvistä rajat ylittävistä toimenpiteistä:

- Rajat ylittävät panostukset elinkeinotoiminnan kehittämiseksi ohjelman painopistealueilla
- Eri elinkeinojen, mukaan lukien yhdistelmä- ja saamelaiselinkeinot, välinen yhteistoiminta kehityksen ja kasvun saavuttamiseksi
- Yhteistoiminta tietojen siirron ja uusien liikemallien kehittämiseksi
- Yritysten välinen yhteistyö globaaleilla ja lähimarkkinoilla tapahtuvaa markkinointia varten
- Alueen pk-yritysten alihankkijatoiminnasta huolehtiminen
- Yrittäjyyttä tukevat uusien ideoiden kaupallistamiseen tähtäävät toimet.

Säpmia koskeva erityispiirre

- Yritysten kehittämiseen tähtäävä toiminta, kuten esimerkiksi toimialajärjestöt.

VIIITE 14

Davidsson, P., & Honig, B. (2003). The role of social and human capital among nascent entrepreneurs. *Journal of Business Venturing*, 18(3), 301-331.

Kohderyhmät:

Paikallisen, alueellisen ja kansallisen tason julkiset organisaatiot, yliopistot ja korkeakoulut, koulutustoimijat ja/tai -organisaatiot, yrityksiä edistävät toimijat, elinkeinoelämä, klusterit ja- toimijärjestöt, aatteelliset yhdistykset.

Tuensaajat:

Elinkeinoelämä, julkinen sektori, yritystoimintaa edistävät toimijat, klusterit-toimi ja aatteelliset yhdistykset.

Toimintalinjan 2

Aktiviteetti-indikaattorit

Tukea saavien yritysten määrä.

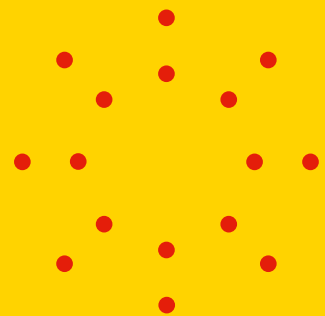
Muuta rahoitustukea kuin avustuksia saavien yritysten määrä

Julkista tukea vastaavat yksityiset investoinnit yrityksiin (avustukset). (Euro)

Liiketoimintaa kehittävään toimintaan osallistuminen (Osallistujamäärä:josta naisia/miehiä: nuoria (16 – 24 vuotta):

Pk-yritysten kansainvälistymiseen tähtääviin osaamisen kehitystoimiin osallistuminen (Osallistujamäärä:josta naisia/miehiä:

Kansainvälisesti suuntautuville yrityksille järjestettyihin rajat ylittäviin markkinointitoimiin osallistuvat yritykset. (Määrä yhteensä, miesten omistamat, naisten omistamat, molempien omistamat).

HANKKEIDEN VALINTAA KOSKEVAT PERIAATTEET

Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään, että niiden on tuettava Eurooppa 2020-strategian toteuttamista ja sisällöltään vastattava ohjelman päämääriä ja muita muodollisia hakehtoja. Toimilinjhan hankkeiden valintaperiaatteena käytetään alla seuraavia kriteerejä.

Alueellinen lisäarvo

Ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden on tuotava selkeää alueellista lisäarvoa Pohjoisen-ohjelman alueelle. Tavoitteena on kolmen maan välinen yhteistyö.

Tuloshakuisuus

Hankkeilla on oltavaa selkeä toimenpideloogiikka (vaikutusketju). Hankkeen tulee edistää erityistavoitteen saavuttamista siinä toimintalinjassa, johon hanke kuuluu. Hakijan on kuvailtava hankkeen toimenpiteiden, tulosten ja vaikutusten välistä yhteyttä. Vaikutusketjun tulee olla selkeä ja looginen ja sen tulee sisältää mitattavia tavoitteita.

EU:n Itämeren alueen strategia

EU:n Itämeren makroalueellinen strategia sisältää mahdollisia yhteistyöalueita, jotka on mahdollista kytkeä Pohjoinen-ohjelmaan.

Horisontaaliset kriteerit kasvun työvälineinä

Hankkeissa on huomioitava horisontaaliset kriteerit, jotka kuvataan tämän asiakirjan lopussa. Niitä ovat kestävä kasvu, yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä syrjinnän ehkäisy, naisten ja miesten tasa-arvo sekä saamen kiellet (erityisesti saamelaihankkeissa).

Pysyvät tulokset

Hankkeissa pyritään pysyvien yhteistyörakenteiden luomiseen siten, että toimet tuovat pitkäjännitteisiä ja pysyviä muutoksia ohjelman priorisoimilla alueilla.

Toimintalinja 1 sisältyy myös **hankkeiden valintaan liittyviä erityisperiaatteita**. EU:n älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun strategia edellyttää alueita saavuttamaan selkeitä komparatiivisia etuja sekä luomaan paikallista, alueellista ja eurooppalaista lisäarvoa⁵. Pohjoisen-ohjelman tehtävänä on tukea ja stimuloida kehitystä alueen vahvuusaloilla. Ohjelman on keskityttävä⁶ seitsemään priorisoituun painopistealueeseen saavuttaakseen toimintalinjan tavoitteet. Käytäntöä on noudatettu hyvin tuloksin myös edellisen ohjelmakauden aikana. Painopistealueita käytetään sekä pohjoinen että sapmin osa-alueella hankkeiden valintakriteereinä. Lisäksi toimilinjassa priorisoidaan *elinkeinoelämältä tulevia hankkeita*.

VIITE 15

Eurooppa 2020 Lippulaiva-aloitteet, Innovaatiouioni SEK(2010)1161, sivu 3.

VIITE 16

Fokusointi merkitsee samaa kuin Älykäs erikoistuminen, millä tarkoitetaan eri alueiden ainutlaatuisien ominaisuuksien ja resurssien tunnistamista ja niiden tuomien erityisten kilpailuetujen ja kehitysmahdollisuuksien korostamista. Se tarkoittaa myös alueellisten resurssien kohdistamista tietyille aloille.

PAINOPISTEALUEITA OVAT:

Saamelaiselinkeinot

Saamelaiskulttuuri ja perinteiset saamelaitiedot sekä kestävä kehitys ovat saamelaisen elinkeinoelämän lähtökohta. Ekologinen kestävyys ja luonnonvarojen hallinta ovat tärkeä osa saamelaiskulttuurin kehitystä ja eloonjäämistä. Ekologisesti ja taloudellisesti kestävät saamelaiselinkeinot ovat paras takuu tunturi-, metsä- ja rannikkoalueiden tärkeiden ympäristö- ja kulttuuriarvojen säilyttämiselle. Saamelaiselinkeinot perustuvat suuressa osin uusien luonnonvarojen hyödyntämiseen, minkä johdosta ne selviytyäkseen ovat riippuvaisia ympäristön turmeltumattomuudesta.

Testaustoiminta

Alueen luonnolliset edellytykset yhdessä teknisen ja muiden alojen huippuosaamisen kanssa ovat kilpailuetuja jotka luovat testaustoiminnalle kasvupotentiaalia. Ne voivat myös toimia paikkakohtaisiin voimavaroihin ja kylmään ilmastoon perustuvien liikeideoiden perustana. Harvan-asutuksen ja vakaan talvi-ilmaston, esimerkiksi lumen, pimeän ja kylmän ilmaston ansiosta alueella on ainutlaatuiset edellytykset suorittaa testaustoimintaa.

Perusteollisuuden ja pk-yritysten yhteistoiminta

Alueella toimii huipputeknologista teollisuutta sekä kaivossa-, öljy- ja kaasuelinkeinojen että puu- ja metsätaloudessa. Perusteollisuuden tekniikka- ja palvelukehityksen kysynnällä voidaan vahvistaa alueen pk-yritysten kilpailukykyä. Kehittämällä tuotteitaan ja palveluitaan perusteollisuuden tarpeisiin pk-yritykset kykenevät saavuttamaan laajemmat markkinat. Ohjelma-alueen perus- ja/tai prosessiteollisuuden, tutkimuksen ja pk-yritysten yhteistyöllä luodaan edellytyksiä, joiden avulla alue saavuttaa globaalin aseman tietovaltaisessa teollisessa kehityksessä. Alueella on myös omien raaka-ainevarantojen, teollisuuden sekä tutkimus- ja kehitysosaamisen kautta ainutlaatuiset kasvuedellytykset perusteollisuuden tuotteiden jatkojalostukselle.

Palvelusektorin elinkeinot

Yksityisen ja julkisen sektorin tekniikan ja palveluiden kehittäminen on kasvualue, jolla on suuri alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen kehityspotentiaali. Yliopistojen, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin välisellä yhteistyöllä kannustetaan esimerkiksi terveyden- ja sairaanhoidon sekä hoito- ja hoiva-alan innovointivoimaa, ideoiden kehittämistä sekä sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä. Menestymiseen vaaditaan asennemuutoksiin kohdistuvaa pitkäjänteistä työtä, jolla kannustetaan ja tuetaan ideoiden kehittämistä ja yrittäjyyttä.

Digitaaliset palveluelinkeinot

Digitaalisten palveluelinkeinojen avulla kehitetään työkaluja, palveluja ja tuotteita, jotka yhdistävät aluetta sisäisesti ja kytkevät sen ympäröivään maailmaan. Alueella on hyvät edellytykset uusien tuotteiden ja sovellutusten kehittämiseksi ja jalkauttamiseksi. Edellytyksiä on yhtäältä esteettömyyden kehittämiseen harvaan asutuilla alueilla ja toisaalta yrittäjyyttä, innovointikehitystä sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden välisen yhteistoiminnan kannustamiseen. Alueella on tarvetta sähköisen terveyden/telelääketieteen kehittämiseksi, jonka kautta saavutetuilla innovatiivisilla ratkaisuilla voidaan myös vastata demograafisiin haasteisiin. Tekniikkaan ja tietovaltaisiin segmentteihin tehtävät panostukset mahdollistavat myös korkeatasoisten palvelujen kehittämisen.

Kulttuurilliset ja luovat elinkeinot

Kulttuurillisten ja luovien elinkeinojen, kuten esimerkiksi matkailun kysyntä on kasvussa, ja niiden rooli alueellisessa kehityksessä on tärkeää. Alueen luonto, kulttuuri ja historia yhdistettyinä hyviin yhteyksiin, arktisiin olosuhteisiin sekä alueen turvallisuus ja vakaus luovat hyvät mahdollisuudet korkealaatuisten tuotteiden ja elämysten luomiselle. Digitaaliset mediat, elämykset, design, taide, arkkitehtuuri, elokuva ja tanssi ovat lisäesimerkkejä nk. kulttuurillisista ja luovista elinkeinoista. Näiden elinkeinojen kehitysedellytykset ovat alueen tarjoamien resurssien ja vetovoimien ansiosta erittäin hyvät, etenkin nuorison keskuudessa. Uuden tekniikan ja tieto- ja viestintäteknologian sekä tutkimuksen ja innovointivoiman yhdistäminen edistää uusien liikeideoiden kehitystä. Näin luodaan myös hyvät edellytykset kulttuurillisten ja luovien elinkeinojen kansainväliselle kilpailukyvyille.

Energia- ja ympäristötekniikka/Clean Tech

Energia- ja ympäristötekniikka/Clean tech on alueella suuri markkinapotentiaali etenkin vesi- ja tuuli-voiman sekä metsän saatavuuden ansiosta. Ympäristötekniikka-ala on laaja ja sisältää kaiken bio- ja jätetekniikasta kiertäykseen. Uuden tekniikan ja uusien yritysten kehittämisen myötä alaa on mahdollista laajentaa, mikä johtaa uusien työpaikkojen syntyyn. Alueelle luodaan uusia kasvumahdollisuuksia uusiutuvia energialähteitä kehittämällä ja panostamalla ennen kaikkea bio-energian tuotantoon. Uusiutuvien energialähteiden lisääntyvä käyttö ja vähenevä ympäristökuormitus ovat myös tärkeitä tekijöitä meriympäristön kehitykselle. Alueellisen kilpailukyvyn parantamiseksi vaaditaan panostuksia, joilla edistetään resurssitehokasta energian käyttöä ja energiahuoltoa.

TOIMINTA-
LINJA

3

KULTTUURI JA YMPÄRISTÖ

Kolttu, pohjois-suomalainen. Kuva: Helena Morén

Kulttuuri ja kulttuuriperintö

Ohjelma-alueen kulttuuri ja rikas luonto ovat tärkeä osa alueen yhteisöllisyyttä ja vetovoimaa. Lisäksi ne ovat voimavara, jota on mahdollista yhteisesti hyödyntää alueen kehittämiseksi ja profiloimiseksi.

Kulttuuri on tärkeä ihmisten luovuutta sekä paikallista ja alueellista yhteenkuuluvuutta edistävä tekijä. Alueellisen identiteetin ja kielen elävöittäminen perinteiden ja kulttuuriperinnön avulla on edellytys yhteisen kulttuuriperinnön tulevalle kehitykselle.

Edellisten ohjelmakausien yhteistyöhankkeet ovat tukeneet yhteisen kulttuuriperinnön näkyvyyttä samalla, monet ihmiset ovat kiinnostuneet rajat ylittävistä yhteistyöstä. Hankkeet ovat myös tukeneet suurempaa alueellista yhteenkuuluvuutta. On tärkeää, että kulttuurin ja kokemusten vaihto on mahdollista myös tässä ohjelmassa. Toiminnan suuntaaminen kaikille sukupuoleen ja etnisyyteen katsomatta on tärkeää.

Luonto ja ympäristö

Ohjelma-alueella on runsaat luonnonvarat ja maantiede, joka koostuu monista eri luontotyypeistä, monista kala- ja eläinlajeista sekä ainutlaatuisesta kasvillisuudesta. Alueen luonto ja sen monimuotoisuus tarjoavat asukkaille ja vierailijoille ainutlaatuiset puitteet luontoelämyksille ja –aktiviteeteille. Analyysi osoittaa, että luontoalueiden hoito ohjelma-alueella eroaa maiden välillä, ja että kansainvälisiä verkostoja on äärimmäisen vähän.

Edellisillä ohjelmakausilla ympäristötyötä on toteutettu osana rajat ylittävää viranomaistyötä. Yhteistyössä on pääasiallisesti keskitytty luontoalueiden tilan kartoittamiseen sekä niiden entisöimiseen.

EU:n ympäristötoimintaohjelman 2020 mukaisesti jäsenvaltioiden on suojeltava, säilytettävä ja vahvistettava luontopääomaa¹⁷. EU:n tekemä arviointi osoittaa, että biologinen monimuotoisuus EU:n alueella jatkaa köyhtymistään ja useimmat ekosysteemit ovat heikentyneet huomattavasti.

Ohjelma-alueen luonnonympäristöjen tila on tällä hetkellä suhteellisen hyvä ja siksi on tärkeää, että alue selviytyy niiden säilyttämisestä yleisen kehityssuunnan

ollessa osoittaessa päinvastainen piste. Edellisistä ohjelmista saadut kokemukset ovat osoittaneet, että joidenkin luonnonympäristöjen entistäminen ihmisten vaikutuksilta on vielä mahdollista, kun sitä monin paikoin Euroopassa ei enää pystytä tekemään. On myös havaittu, että tämäntyyppiset panostukset ovat tehokkaampia, kun työ tehdään sekä rajat että toimialat ylittävästi. Eri-tyisen tärkeää tämä on siitä syystä, että alueen arktinen luonto on matkailuelinkeinon ja saamelaiselinkeinon olemassaolon perusedellytys.

Yhteistyössä on keskitytty aikaisemmin erityisesti yhteisiin rajajokiin ja niiden valuma-alueisiin. Vaikka kysymys on samasta joesta ja sen maantieteellisestä alueesta, voi työtapo ja maan käyttö olla täysin erilaiselta joen eri puolilla ts. maiden rajojen eri puolilla. EU:n vesipolitiikka ja siihen sisältyvä vettä ja tulvia koskeva puitedirektiivi edellyttävät rajat ylittävää yhteistyötä ja hallintoa. Kokemukset osoittavat, että rajat ylittäviä panostuksia tarvitaan yhä rajajokien ja niiden valuma-alueiden hoidossa. EU:n Itämeren strategian mukaan monia ympäristöhaasteita on mahdollista ratkaista maiden tiiviimmällä yhteistyöllä. Alueen luonto-, maa- ja vesivarojen käyttötavoilla on merkitystä pitkän tähtäimen biologiselle monimuotoisuudelle ja resurssitehokkuudelle. Sil- lä on myös merkitystä ihmisten hyvinvoinnille ja luonnon virkistysarvoille.

Resurssitehokkuus

Raaka-aineiden ja energialähteiden lisääntynyt käyttö voi uhata alueen herkkää ja ainutlaatuista ympäristöä ja ilmasto. Ohjelma-alue kuuluu Euroopan periferiaan ja siellä vallitsee ajoittain pimeys ja kylmä ilmasto, joka merkitsee muun muassa suurta resurssien käyttöä alueen yhteiskunnissa. Taloudellinen kehitys merkitsee useimmiten lisääntyvää resurssien käyttöä ja ympäristökuormitusta. Vihreiden yhteiskuntatoimintojen olemassaolo on sen johdosta tärkeää vihreän kasvun luomiseksi. Monet eurooppalaiset yhteiskunnallisen

VIITE 17

Development of an Internal Waste Market in North Calotte, final Report 31/10/2011.

kehityksen tulokset eivät ole mukautettuja pohjoisiin alueisiin niin, että ne selviytyisivät EU 2020- ja Itämeren strategian mukaisista ilmastohaasteista. Monet resurssitehokkaat ja ympäristöystävälliset ratkaisut vaativat alueellista ajatustenvaihtoa ja kehitystä varsinkin ohjelma-alueen arktisen sijainnin, kylmän ilmaston ja pitkien etäisyyksien johdosta.

Edellisten ohjelmakausien kokemukset ovat osoittaneet julkisten toimijoiden tahdon sekä hyödyn käyttää alueellista yhteistyötä eri yhteiskunnallisten toimintojen resurssien tehostamiseen. Alueen kunnat ovat päässeet eri pitkälle, ja edessä on vielä esimerkiksi kuljetusten

optimointia, kotitalousjätteiden käsittelyä¹⁸, yhteiskunnan energioptimointia jne. koskevia haasteita. Suurin haaste koskee kuitenkin kuntien osaamisen ja tietoisuuden kohottamista. Alueen vetovoimaisuuden parantaminen yhteiskunnan niukkaresurssisen kehityksen avulla on tärkeää. Sektorit ja kansalliset rajat ylittävällä kokemustenvaihdolla luodaan vihreämpää julkisen ja yksityisen sektorin kasvua¹⁹.

Alueen taloudellisten edellytysten muuttaminen resurssitehokkaiksi, vihreiksi, kilpailukykyisiksi ja vähähiiliseksi vaihtoehtoiksi noudattaa EU:n 2020- ja Itämeren strategiaa. Pohjoinen-ohjelman tavoitteena on ympäristöalan osaamisen ja tietojen vahvistaminen. Taustalla vaikuttaa myös Pohjoisen jäämeren merialuestrategian arktinen ulottuvuus.

VIITE 18

IEE project Performance Indicators, Report for EACI 06/12/2012.

VIITE 19

Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta.

Saamelaiset ovat kauan sitten asuneet ja hallinneet suurella SaamSSaamelaiset ovat kauan sitten asuneet ja hallinneet suurella kunnioituksella ja varovaisuudella saamelaisten asuttamien alueiden maita ja vesistöjä. Perinteiset saamelaiselinkeinot ovat käyttäneet lähtökohanaan luonnonvarojen pitkäjännitteisyyttä ja kestävää käyttöä. Jos tietyllä edellytyksellä järkyivät määrätällä alueella, saamelaisilla on ollut mahdollisuus siirtyä hyväkseen vaihtoehtoihin paikkoihin, kun horjuvat resurssit saivat palautua. Saamen kieli ilmaisee suhtautumista luontoon ja toisiin ihmisiin. Se on välttämätön väline siirrettäessä tietoja sukupolvelta toiselle.

Saamelaisten kyky selviytyä muutoksista ja kehittyä edelleen johtuu eri tekijöistä. Kestävä luonto, jota leimaa biologinen monimuotoisuus sekä koskematon, yhtenäinen maisema ovat tärkeimpiä edellytyksiä saamelaisyhteiskunnan kestäväälle ja pitkäaikaiselle kehitykselle. Luonto kuluu ja vahingoittuu yhä enenevässä määrin, eikä se kykene palautumaan lähitulevaisuudessa.

Metsätalouden, vesivoimaloiden sekä myöhemmin tuulivoimaloiden ja kaivostoiminnan seurauksena maaperä on muuttunut. Myös Sápmi alueella monien vuosien ajan huomioitujen ilmastomuutokset ovat olleet huolestuttavia. Saamelaisyhteiskunta on selviytynyt monista muutoksista ja pystynyt kohtaamaan muutokset ilman, että saamelaiskulttuuri on kadonnut. Saamelaiset ovat kuitenkin hyvin riippuvaisia luonnosta, johon kohdistuvat toimenpiteet lisäävät saamelaiskulttuuriin vaikuttavia riskejä.

Sápmi rajat ylittävän yhteistyön tavoitteena on edellisillä ohjelmakausilla ollut saamen kielten vahvistaminen ja kehittäminen. Edellisten ohjelmakausien kokemukset hankkeista ovat olleet myönteisiä, ja yhteiset muun muassa koulutukseen, koulutusmateriaalien ja kieliympäristöihin kohdistuvat panostukset ovat olleet pitkällä tähtäimellä tärkeitä saamen kielen säilyttämiselle ja vahvistamiselle. Lisäksi on luotu kohtaamispaikkoja, joissa varsinkin lapset ja nuoret ovat pystyneet ke-

hittämään kielitaitojaan ja tapaamaan muita saamelaislapsia ja -nuoria muista maista. Kyseiset kohtaamispaikat ovat olleet tärkeitä sekä oman identiteetin että rajat ylittävän saamelaisalueen kehitykselle.

Toisena rajat ylittävän yhteistyön keskeisenä osana on ollut dokumentoida ja tuoda esille saamelaisten kulttuurimuistoja ja -maisemaa. Tavoitteena on ollut estää arkaluontoisten ympäristöjen menettäminen ja lopullinen tuho esimerkiksi erilaisen hyväksikäytön ansiosta. Perinteisten arkeologisten ja laatua koskevien historiallisten menetelmien lähtökohdasta on myös ollut tärkeää esitellä saamelaisten historian kuvaus yhteyksissä, joissa saamelaiset ovat käyttäneet määrättyä maa-alueita nykyisen kansallisrajan molemmin puolin. Aiempi historiallinen kuvaus on ollut hyvin yleisluonteinen ja toisinaan jopa virheellinen.

Edellisellä ohjelmakaudella on myös luotu kohtaamispaikkoja ja verkostoja naispuolisille poronhoitajille, jotka ovat kokoontuneet,

ERITYISTAVOITTEET

Ohjelma-alueella tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä kulttuuri-perinnön säilyttämiseksi, edistämiseksi ja kehittämiseksi. Sama koskee myös luonnonympäristöjen ja niiden elinympäristöjen säilyttämiseen, edistämiseen ja palauttamiseen tähtäävien työmenetelmien yhdenmukaistamista. Myös monien resurssitehokkaiden ja ympäristöystävällisten menetelmien kehittämiseen tarvitaan rajat ylittävää vaihtoa ja kehittämistyötä.

tehneet käytännön sovellutuksia ja keskustelleet perinteisistä ekologisista tiedoista sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Tavoitteena on ollut välittää tiedot eteenpäin seuraavalle sukupolvelle sekä muille yhteiskunnallisille areenoille. Sápmin sisällä tapahtuva jatkuva rajat ylittävä yhteistyö on vahvemman saamelaisalueen ja -identiteetin rakentamisen edellytys.

Alueen kulttuuria ja luontoa priorisoimalla ohjelma-alueen resursseja voidaan optimoida ja luoda lisäarvoa jonka avulla;

- Useammat ihmiset pääsevät osallisiksi alueen rikkaasta kulttuurista ja kulttuuriperinnöstä samalla, kun yhteistyö parantaa alueen näkyvyyttä ja vetovoimaisuutta.
- Rajat ylittävä kulttuuriyhteistyö kehittää ja vahvistaa alueen yhteistyösuhteita ja yhteisöllisyyttä.
- Yhteistyö saamen kielten lisääntyvän käytön puolesta luo lisäedellytyksiä elävän kielen säilyttämiselle
- Rajat ylittävä yhteistyö luo parempia edellytyksiä kokonaisvaltaisten yhteisten saamelaisongelmien parissa työskentelylle.
- Alueen luonnonalueiden säilyttämiseen ja entistämiseen tähtäävä toiminta on tehokkaampaa, kun työtä tehdään rajat ylittävästi.
- Alueen arktiset olosuhteet luovat hyviä yhteistyöedellytyksiä ratkaisuille, jotka liittyvät vihreän kasvun ja resurssitehokkuuden tuomiin haasteisiin tulevaisuuden yhteiskunnassa.

POHJOINEN OHJELMALLE ON ASETETTU SEURAAVAT TAVOITTEET:

Alueen kulttuuri ja kulttuuriperintö on vahvistunut ja elävöitynyt.

Luonto- ja kulttuuriperinnöllä tarkoitetaan kulttuuri- tai luonnonhistoriallisia ympäristöjä, jotka todistavat ihmisen tai maapallon historiasta. Niiden suojeleminen on tärkeää pystyäksemme siirtämään kyseiset ympäristöt sukupolvelta toiselle²⁰. Kulttuuriperintökäsité sisältää sekä aineellisia että aineettomia ilmauksia. Se kattaa perinteet, kielen, taideteokset, muinaisjäännökset, arkisto- ja esinekokoelmat sekä kulttuuriympäristöt ja -maisemat, jotka siirretään sukupolvelta toiselle²¹.

Ohjelma-alue kattaa kolme maata, joissa asuu alkuperäiskansa ja joissa on useita eri kulttuureja ja kieliä. Tämä on vahvuus, jota ohjelman on pyrittävä hyödyntämään. Alueen kulttuuriperintöä ja kulttuurillisia erityispiirteitä on mahdollista käyttää esimerkiksi uusien vetonaulojen kehittämiseen. Alueella on tarvetta löytää yhdessä rajat ylittäviä ratkaisuja, jotka tukevat alueen rikkaan kulttuurin ja kulttuuriperinnön parempaa esittelyä samalla, kun niistä tulee tärkeämpiä, ja niiden säilyminen tuleville sukupolville turvataan. Etenkin raja-alueilla ja Sápmissa on edellytyksiä luoda yhteisiä toimia luonnon- ja kulttuuritarjonnan vahvistamiseksi ja säilyttämiseksi. Ne voivat pitkällä tähtäimellä luoda kehityksen ja kasvun perustan.

Sápmia koskevat erityispiirteet

Saamelaiskansalle on tärkeää vahvistaa ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamelaista yhteisöä. Saamelaisten kulttuurimuistojen ja -maiseman dokumentointi ja suojele sekä perinteiden ja perinnäistapojen siirto auttaa vahvistamaan ja kehittämään saamelaiskulttuuria. Saamelaiskulttuuri on viimeisten vuosikymmenien aikana saanut uusia ilmenemismuotoja, jotka merkitsevät uusia kehitysmahdollisuuksia.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään alueen kulttuuriperinnön tunnettavuutta.

Sápmia koskeva erityistavoite: Saamelaiskielen asema saamelaisväestön keskuudessa on vahvistunut.

Saamen kielet ovat vankan, saamelaiskulttuuriin ja identiteettiin jatkumiselle ja vahvistumiselle tärkeitä. Ohjelma-alue kattaa suuren osan perinteisestä saamelaisalueesta – Sápmista, minkä johdosta ohjelma on tärkeä voimavara saamelaiskulttuurin ja ennen kaikkea saamen kielen säilyttämiselle ja kehittämiselle. Kielen kehittäminen ja säilyttäminen on sen johdosta rajat ylittävän työn keskiössä, jossa yhteiset strategiset toimet ovat tärkeitä.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään Saamen kielten käyttöä eri areenoilla.

Luonnonympäristöjen suojelutaso on parantunut.

Alueen biologisen monimuotoisuuden saavuttamiseksi on tärkeää muodostaa ”ekologisesti yhtenäinen” verkosto suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Ohjelman avulla pyritään saavuttamaan luonnonympäristöjen suotuisa säilytystila ja vesistöjen Euroopan elinympäristö- ja vesidirektiivin mukainen hyvä ekologinen tila. Ekologisesti yhtenäinen verkosto saattaa koskea suojeltuja ja muita maaperään, ilmaan ja veteen kuuluvia luonnonympäristöjä. Luonnonympäristöjen hoitoa koskevien maiden toimintatapojen ja tietojen harmonisointi suosii ekosysteemin säilyttämistä ja tuo paremmat mahdollisuudet ympäristön palautumiselle.

²²Yhteisen työtavan mahdollistamiseksi on saatava tietoja maiden ympäristölainsäädännöstä ja asiakirjoista. Matkailun ja poroelinkeinon kannalta on myös tärkeää kehittää yhteisiä menetelmiä sille, miten rajat ylittävät luonnonympäristöt saadaan elinkeinojen käyttöön. Yhdessä saavutettujen toimenpiteiden ja työmenetelmien jalkauttaminen on myös tärkeää.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella säilyttämään alueen luonnonympäristön suojelutason.

Julkisen sektorin vihreää kasvua ja resurssitehokkuutta koskevat tiedot ja osaaminen ovat kasvaneet.

Ohjelma-alueelle suotuisien markkinaolosuhteiden luomiseksi ja vihreän kasvun edistämiseksi on yhteiskunnallisten toimintojen oltava resurssitehokkaita ja ympäristöystävällisiä. Se merkitsee julkisen sektorin avainhenkilöiden parempaa ympäristötietoisuutta etenkin kunnallisella sektorilla, jolla on tehtävä aloite vihreistä yhteiskuntakehitystä koskevista päätöksistä. Koska maiden institutionaaliset rakenteet saattavat vaihdella, julkisen sektorin käsite merkitsee sekä kuntia ja muita julkisia viranomaisia, joilla on asiakkoita osaamista.

Alueen kuntien on arktisten edellytysten pohjalta luotava paikallisia ja rajat ylittäviä rakenteellisia ratkaisuja, jotka ovat resurssitehokkaita ja edistävät vihreää kasvua. Tieto- ja osaamistaso saattaa vaihdella kuntien välillä, joten alueellisella kokemustenvaihdolla on mahdollista saavuttaa paljon. Vihreä kasvu edellyttää vihreitä yhteiskunnallisia ratkaisuja ja parempaa resurssien hoitoa.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella lisäämään alueen tietämystä kiertotaloudesta (cirkular economy).

VIITE 20

Valtion antikviteettivirasto.

VIITE 21

Connectivity across national boundaries, (EEA May, 2013).

VIITE 22

Thomas Ejdemo, Nils-Gustav Lundgren, (2013), 41 000 anställningar till och med 2025, LTU.

TOIMINTALINJASTA TUETTAVAT TOIMENPITEET

Kulttuuri ja kulttuuriperintö

Pitkistä yhteistyöperinteistä huolimatta ohjelma-alueen valtioiden on tarvetta kehittää ja laajentaa yhteistyötä siten, että useammille toimijoille annetaan mahdollisuus osallistua. Kulttuuri ja kulttuuriperintö toimii tärkeänä rajat ylittävän yhteistoiminnan kannustimena ja tukee sekä laajempaa osallistumista että paikallista ja alueellista yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta.

Toimintalinjasta tuetaan ennen kaikkea toimia, joilla tuetaan pitkälle tähtäävää ja kestävää yhteisen kulttuuriperinnön säilymistä ja kehittämistä. Perinteisten tietojen ja etenkin saamelaisen kulttuuriperinnön säilyttäminen, siirto ja soveltaminen on tärkeää alueelle. Rajat ylittävä yhteistoiminta ihmisiä kiinnostavista toimenpiteissä vahvistaa alueen kulttuuria ja kulttuuriperintöä. Erityisen tärkeää on myös alkuperäiskansojen välinen yhteistyö.

Sápmiin osa-alueella tukea on mahdollista antaa rajat ylittävälle yhteistyölle Venäjän Kuolan niemimaalla asuvien saamelaisten sekä koko maailman alkuperäiskansojen kanssa edellyttäen, että se on alueelle suotuisaa. Saamelaiset asuvat Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä, minkä johdosta heidän yhteistyönsä jatkaminen on tärkeää. Alkuperäiskansojen välinen yhteistyö yhteisissä kysymyksissä on myös tärkeää etenkin, kun arktinen alue on tullut kiinnostavaksi luonnonvarojen hyödyntämisen kautta. Lisääntynyt kiinnostus voi tuoda mukanaan ongelmia alueella asuville alkuperäiskansoil-le.

Joitakin esimerkkejä toimintalinjaan sisältyvistä toimenpiteistä:

- Yhteisen kulttuuriperinnön ja identiteetin kehitystä asukkaiden ja etenkin nuorten parissa tukevat toimenpiteet
- Uusia teknologisia ratkaisuja apuna käytäen tehdään kulttuuri ja kulttuuriperintö tunnetuksi.
- Kulttuuriperinnön dokumentointi- ja muokaus-toimenpiteet mm. tieto- ja viestintätekniologian avulla tuote- ja palvelukehityksen tarpeisiin.

Sápmia koskevat erityispiirteet

- Saamelaiseen kielen kehitystyöhön ja parempaan saamelaiskulttuurin ja -olosuhteiden ymmärrykseen sekä saamelaisten kulttuurimuistojen ja muiden resurssien aktiiviseen tukemiseen tähtäävät toimenpiteet.
- Temaattiset yhteistyöhankkeet muiden alkuperäiskansojen kanssa koskien esim. perinnetietoa ja muita yhteisiä kysymyksiä.

Luonto ja ympäristö

Alueella on runsaasti raaka-aineita ja energialähteitä. Suuri osa alueen nykyisestä hyvinvoinnista perustuu luonnonrikkauksien kuten metsän, veden, malmin, mineraalien, kalan, öljyn ja kaasun käyttöön. Osa luonnonvaroista sijaitsee myös saamelaisille luonto- ja kulttuuriarvoiltaan tärkeillä alueilla. Se tapa miten alueella hyödynnetään luonnon-, maa- ja vesivaroja on ratkaisevaa biologiselle monimuotoisuudelle ja resurssijohtamiselle sekä väestön hyvinvoinnille ja luonnon virkistysarvolle. Ohjelma-alueella on myös eri ekosysteemejä ja harvinaista biologista monimuotoisuutta. Alueen järvien ja vesistöjen on oltava ekologisesti kestäviä, ja niiden vaihtelevat elinympäristöt on säilytettävä. Tuntureiden ja rannikkoalueiden biologisen monimuotoisuuden, elämysarvojen sekä luonnon- ja kulttuuriarvojen alkuperäisyysasteen on oltava korkea.

Ohjelma-alueella on tarvetta yhtenäistää sen luonnon ja elinympäristön säilyttämiseen ja entistämiseen tähtäviä menetelmiä. Luonnonympäristö-käsitteellä tarkoitetaan sekä maaperää että vesistöjä. Tällä toimintalinjalla on mahdollista toteuttaa toimenpiteitä, joilla edistetään ja säilytetään alueen maaperän, ilman ja veden luonnonympäristöjen suojelutasoa. Luomalla, kehittämällä ja jalkauttamalla uusia menetelmiä luonnonympäristöjen ja niiden biotooppien säilymiseen ja entistämiseen saavutetaan luonnonympäristöjen parempi suojelutaso. Joissakin tilanteissa on ensin selvitettävä maiden erilaiset säännökset ja edellytykset, jotta olisi mahdollista yhdenmukaistaa maiden lainsäädäntöä ja työmenetelmiä. Ohjelma-alueelle oleellista ovat esimerkiksi raja-joet, joiden kohdalla työmenetelmät eroavat joen eri puolilla. Luonnonympäristöjen näkökannasta on oleellista, että luonnonalueiden hoito maiden välillä yhdenmukaistetaan mahdollisimman pitkälle. Mahdollisuuksia on myös rajat ylittävään kokemustenvaihtoon ja yhteisiin toimintoihin luonnonympäristöjen ja niiden biotooppien entistämiseksi.

Resurssitehokkuus

Paremmat ympäristötietoisuuden ja resurssitehokkuuden saavuttamiseksi julkisen sektorin asiaan liittyvää tietotasoa kunnissa ja kuntien asukkaiden parissa on nostettava. Monet resurssitehokkaat ja ympäristöystävälliset ratkaisut edellyttävät alueellista ajatustenvaihtoa ja kehitystä varsinkin ohjelma-alueen arktisen sijainnin, kylmän ilmaston ja pitkien etäisyyksien johdosta. Useimmat yhteiskunnan resurssitehokkuuteen siirtymistä koskevat aloitteet ja päätökset tehdään paikallistasolla, joten avainhenkilöiden vihreään kasvuun tähtäävän osaamistason on oltava korkea.

Sektorit ja kansalliset rajat ylittävällä kokemustenvaihdolla luodaan vihreämpää kasvua alueen kunnissa. Kunnallisen toiminnan tietotaidolla luodaan nykyistä ympäristöystävällisempiä ja kestävämpiä prosesseja ja teknisiä ratkaisuja. Osaamista parantavat toimet on mahdollista toteuttaa useilla kunnallisilla sektoreilla. Esimerkiksi monissa kunnissa energiatehokkuus nousee keskeiseksi kysymykseksi. Ympäristöystävällisemmän jätesektorin kehittäminen, energiankäytön tehostaminen, kestävien kuljetusratkaisujen kehittäminen sekä yhteiskunnan IT-palvelujen hyödyntäminen edellyttää osaamista parantavia toimia. Ohjelma-alueen kylmään ilmastoon sovellettava osaaminen vaihtelee, ja johtaa siten yhteistyön hyviin edellytyksiin. Ohjelma-alueen erityisiä fyysisiä edellytyksiä silmällä pitäen kokemusten ja osaamisen vaihto on tärkeää alueelle.

Kohderyhmät:

Julkiset organisaatiot, koulutuslaitokset, aatteelliset yhdistykset ja elinkeinoelämä.

Tuensaajat:

Julkiset organisaatiot ja aatteelliset yhdistykset.

Toimintalinjan 3 aktiviteetti-indikaattorit

Osallistuminen alueen kulttuuriperintöä edistäviin toimiin. (osallistujia yhteensä, naisia/miehiä, 16-24 vuotiaat nuoret)

Saamelaiskulttuuria ja -olosuhteita edistäviin kehitystoimiin osallistuminen. (osallistujia yhteensä, naisia/miehiä)

Saamen kielten laajempaan käyttöön tähtääviin toimiin osallistuvat. (osallistujia yhteensä, naisia/miehiä)

Suojelutason parantamiseksi tuettujen luontotyyppien pinta-ala. (hehtaaria)

Osallistuminen osaamista kehittäviin tai parantaviin toimiin, jotka tukevat vihreää kasvua ja resurssitehokkuutta. (osallistujia yhteensä, naisia/miehiä)

HANKKEIDEN VALINTAA KOSKEVAT PERIAATTEET

Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään, että niiden on tuettava Eurooppa 2020-strategian toteuttamista ja sisällöltään vastattava ohjelman päämääriä ja muita muodollisia hakuehtoja. Toimilinjien hankkeiden valintaperiaatteena käytetään alla seuraavia kriteerejä.

Alueellinen lisäarvo

Ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden on tuotava selkeää alueellista lisäarvoa Pohjoinen-ohjelman alueelle. Tavoitteena on kolmen maan välinen yhteistyö.

Tuloshakuisuus

Hankkeilla on oltavaa selkeä toimenpidelogiikka (vaikutusketju). Hankkeen tulee edistää erityistavoitteen saavuttamista siinä toimintalinjassa, johon hanke kuuluu. Hakijan on kuvailtava hankkeen toimenpiteiden, tulosten ja vaikutusten välistä yhteyttä. Vaikutusketjun tulee olla selkeä ja looginen ja sen tulee sisältää mitattavia tavoitteita.

EU:n Itämeren alueen strategia

EU:n Itämeren makroalueellinen strategia sisältää mahdollisia yhteistyöalueita, jotka on mahdollista kytkeä Pohjoinen-ohjelmaan.

Horisontaaliset kriteerit kasvun työvälineinä

Hankkeissa on huomioitava horisontaaliset kriteerit, jotka kuvataan tämän asiakirjan lopussa. Niitä ovat kestävä kasvu, yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä syrjinnän ehkäisy, naisten ja miesten tasa-arvo sekä saamen kielet (erityisesti saamelaishankkeissa).

Pysyvät tulokset

Hankkeissa pyritään pysyvien yhteistyörakenteiden luomiseen siten, että toimet tuovat pitkäjännitteisiä ja pysyviä muutoksia ohjelman priorisoimilla alueilla.

Yllä olevien yleisperiaatteiden lisäksi toimintalinja sisältää myös hankkeiden valintaan liittyviä erityisperiaatteita:

- Alueen kulttuurin ja kulttuuriperinnön osalta priorisoidaan ennen kaikkea hankkeita, jotka luovat edellytyksiä kulttuurillisten, luovien ja saamelaiselinkeinojen kehitykselle.
- Ympäristökysymysten kohdalla priorisoidaan hankkeita, jotka tukevat ekosysteemin parempaa sietokykyä. Tällä pyritään luonnon pääoman vahvistamiseen tarjoamalla kustannustehokkaita vaihtoehtoja ilmasto- ja katastrofien riskinhallinnan rajoittamiseksi sekä niihin sopeutumisiksi.
- Voimavarojen tehostamisen osalta priorisoidaan hankkeita, jotka tukevat pienempiä ilmastovaikutuksia ja niihin sopeutumista parantavia ponnistuksia.

Erityisperiaatteet ovat ratkaisevassa asemassa toimintalinjan hankkeita priorisoitavassa ja ne koskevat sekä Pohjoisen että Sápmin osa-alueita.

TOIMINTA-
LINJA

4

YHTEISET TYÖMARKKINAT

Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus ovat alueen tulevaisuuden kannalta yhä keskeisemmässä asemassa. Suurten investointien johdosta tietyt alat ovat tällä hetkellä laajentumassa voimakkaasti ja pätevän työvoiman tarve ja osaamisen saatavuus kasvaa alueella. Yhteinen uusiin työpaikkoihin tähtäävä toiminta antaa hyviä mahdollisuuksia rajat ylittävälle työlle. Työvoiman liikkuvuutta on edistettävä yhdessä. Yhteistyö on erityisen tärkeää sen johdosta, että alue on laaja ja maantieteellisesti syrjässä. Harva-asutus ja pitkät etäisyydet luovat laajoja työmarkkina-alueita, joilla on erilaiset edellytykset ammattitaidon turvaamiselle ja elinkeinoelämän kehitykselle.

Nuorisotyöttömyys on alueella suhteellisen korkea verrattuna ohjelma-alueen muuhun työttömyyteen. Hyvin koulutetuilla ja osaavilla nuorilla on vaikeuksia löytää työtä alueelta. Ohjelma-alueella lisääntyy samanaikaisesti sellaisten nuorten määrä, jotka eivät työskentele tai kouluttaudu pakollisen perus- ja lukiokoulutuksen jälkeen (nk. koulupudokkaat tai NEETS-nuoret).

Työmarkkinoiden ulkopuolella olevat ulkomailla syntyneet ovat myös tärkeä alueellinen työvoimareservi. Työmarkkinoille pääsy eroaa selvästi kotimaassa ja ulkomailla syntyneiden välillä siten, että kotimaassa syntyneisiin verrattuna työllisyysaste ulkomailla syntyneiden parissa on alhaisempi²³. Koska ongelma on samankaltainen koko ohjelma-alueella, työmarkkinoiden toimijat tarvitsevat rajat ylittävää kokemusten vaihtoa²⁴. Toiminnalla edistetään Eurooppa 2020 -strategiaa, joka tähtää osallistavaan kasvuun talouden stimuloimiseksi korkean työllisyyden sekä paremman sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden saavuttamiseksi.

Eurooppa 2020 -strategian korkeamman työllisyyden tavoite perustuu osittain tuleviin demograafisiin muutoksiin, jotka lähivuosikymmenien aikana ikääntyvän väestönosuuden kasvaessa merkitsevät suuria eläköityvien määriä ja siihen liittyvää työvoiman määrän supistumista. Demografinen haaste asettaa myös korkeita vaatimuksia julkisten palvelujen tarjoamalle hoidolle ja hoivalle samanaikaisesti, kun esim. julkiselta sektorilta siirtyy suuri määrä työntekijöitä eläkkeelle.

Demografinen kehitys voidaan toisaalta kääntää lisääntyvään kysyntään johtavaksi mahdollisuudeksi, joka saattaa luoda lisää työpaikkoja uusien innovatiivisten palvelujen ja tuotteiden avulla²⁵.

Ikääntyvä väestö, suurempi eläkkeelle siirtyvien kuin työmarkkinoille tulevien nuorten määrä sekä korkea työttömyys nuorten ja ulkomailla syntyneiden parissa suurissa osissa aluetta luovat suuren tarpeen työvoiman ja työntekijöiden kohtaamiselle sekä nuorten ja ulkomailla syntyneiden ammattitaidon validoinnille²⁶. EU:n Itämeren alueen strategianmukaisesti ohjelmalla on mahdollisuus tukea syvemälle pureutuvaa yhteistyötä edistämällä ja avustamalla rajat ylittäviä työllisyysratkaisuja sekä työvoiman liikkuvuutta. Tällä teemalla, jota ei ole toteutettu aiemmilla ohjelmakausilla, on siten sekä tarvetta että potentiaalia.

Sápmia koskevat erityispiirteet

Saamelaiseen elinkeinotoimintaan, kulttuuriin ja perinteisiin kytkeytyvän tiedon siirto on Sápmin kannalta eräs saamelaiskulttuurin ja -identiteetin perusedellytyksistä. Saamelaisten koulutuslaitokset sekä muut saamelaisorganisaatiot ovat tärkeitä tiedon ja kulttuurin välittäjiä sekä osaamisen kehittäjiä. Koulutuksen tarve eri aloilla on samanlainen Sápmiin kuuluvissa maissa. Nuorille aikuisille suuntautuva koulutus edistää perinteisten saamelaiselinkeinojen, -kielten ja -kulttuurin vahvistamiseksi tehtävää työtä. Maiden välistä vuoropuhelua ja yhteistoimintaa on mahdollista vakiinnuttaa rajat ylittävien koulutustoimien, työpajojen, kokemustenvaihdon ja verkostojen rakentamisen avulla. Siten vahvistetaan alkuperäiskansojen mahdollisuuksia saada vaikutusvaltaa heidän elämäänsä ja kulttuuriansa koskevissa kysymyksissä.

VIITE 23

Olli Segendorf Åsa, Pohjoismainen ministerineuvosto (2013) Unga i arbete i Norden. (Selvitys kattaa kaikki Pohjoismaat, koska ei ole olemassa ainoastaan ohjelma-alueita koskevaa tilastoa).

VIITE 24

Dialogunderlag inför framtagande av: En nationell strategi för regional tillväxt attraktionskraft 2014–2020, Regeringskansliet.

VIITE 25

Thomas Ejdemo, Nils-Gustav Lundgren, (2013), 41 000 anställningar till och med 2025, LTU.

VIITE 26

Tillväxtverket, Rapport 0155 (2013), Vägen till en Östersjöregion, Det svenska genomförandet av EUs strategi för Östersjöregionen.

Kuva: Kent Norberg

ERITYISTAVOITTEET

Edellisellä ohjelmakaudella tämä teema ei ollut oma priorisoitunut alueensa, vaan työvoiman- ja pätevyydensaantiin liittyviä asioita on hoidettu kaikissa prioriteeteissa. Tällä toimintalinjalla edistetään rajat ylittävää työllisyyttä ja työvoiman liikkuvuutta.

Ohjelma-alueella vallitsee sekä työvoimapula että työttömyys mutta samanaikaisesti nuorten ja ulkomailla syntyneiden työttömyys lisääntyy. Yhteistyön avulla saavutetaan moniin aloihin ja ammatteihin kohdistuvaa laajempaa tietoa ja osaamista sekä uusia ja laajempia ver-

kostoja jotka johtavat suurempaan kriittiseen massaan. Laajentunut ja monipuolistunut työmarkkina-alue tarjoaa parempia mahdollisuuksia sekä julkisille että yksityisille työmarkkinatoimijoille ja työvoimalle.

POHJOINEN OHJELMALLE ON ASETETTU SEURAAVAT TAVOITTEET:

Rajat ylittävä liikkuvuus työmarkkinoilla on lisääntynyt.

Edellisellä ohjelmakaudella työmarkkina ja työllisyys hankkeet keskittyivät mm. työharjoittelun ja ammattitaidon kehittämisen sekä rajaesteiden kartoitukseen ja purkamiseen. Sekä elinkeinoelämän että julkisen sektorin toimijat ovat toteuttaneet hankkeita.

Nyt toimintaa on mahdollista toteuttaa osittain yhdessä työllisyyden, työvoiman yhteensovittamisen ja muiden työmarkkinakysymysten parissa työskentelevien toimijoiden kanssa.

Ohjelmassa voidaan tällä toimintalinjalle soveltaa rajat ylittävää perspektiiviä työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi. Siten saavutetaan suurempi ja monipuolisempi työmarkkina-alue, joka tarjoaa laajempaa työvoimavalikoimaa. Työpaikkojen ja työvoiman tarjonnan osalta alueellinen vaihtelu on huomattava. Lisäksi ohjelma-alueen elinkeinoelämän rakenne on eriytynyt, mikä edistää rajat ylittävää yhteistyötä ja suurempaa liikkuvuutta. Yhteisillä resursseilla voidaan tukea parempaa työvoiman ja työpaikkojen kohtaamista.

Alueellista osaamista edistetään työskentelemällä rajat ylittävien työllisyysaloitteiden kuten esim. yhteensovittamisen, kokemustenvaihdon, kohtaamis- ja harjoittelupaikkojen parissa. Siten luodaan myös mahdollisuuksia työmarkkinoilla oleville ryhmille, jotka eivät ole löytäneet työpaikkaa, tai joilla ei ole peruskoulun jälkeistä koulutusta, nk. koulupudokkaille. Nämä nuoret saattavat myös olla sopivia työvoima- ja ammattiresursseja alueen pk-yrityksille.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella rajat ylittää työpendelöintiä koskevien kyselyjen määrän lisäämiseen.

Sápmia koskeva erityistavoite: Parempi ammattitaito ja tiedonkehitys saamelaiselinkeinoissa.

Saamelaiseen elinkeinotoimintaan, kulttuuriin ja perinteisiin kytkeytyvä tiedon siirto on yksi saamelaiskulttuurin ja -identiteetin säilyttämisen perusedellytyksistä. Saamelaisten koulutuslaitokset sekä muut saamelaisorganisaatiot ovat tärkeitä tiedon ja kulttuurin välittäjiä sekä osaamisen kehittäjiä.

Tiedon ja koulutuksen tarve Sápmi alueella on samanlainen. Rajat ylittävät koulutukset edistävät saamelaiselinkeinojen vahvistamiseksi tehtävää työtä. Maitten välistä vuoropuhelua ja yhteistoimintaa on mahdollista vakiinnuttaa rajat ylittävien koulutustöiden, työpajojen, kokemustenvaihdon ja verkostojen rakentamisen avulla. Siten vahvistetaan myös alkuperäiskansojen edellytyksiä sekä perinteisten että uusien elinkeinojen kehittämiselle.

Ohjelma pyrkii tällä tavoitteella saamelaiselinkeinoja koskevien koulutustoimenpiteiden lisäämiseen.

TOIMINTALINJASTA TUETTAVAT TOIMENPITEET

Tärkeä edellytys ohjelma-alueen paremmalle työllisyystilanteelle on työmarkkinoiden rajattoman liikkuvuuden edistminen. Rajat ylittävä työskentely antaa suuremman työvoimaresurssin, mikä lisää mahdollisuuksia osaavan työvoiman ja työpaikkojen kohtaamiselle.

Liikkuvuutta edistämällä luodaan mahdollisuuksia myös työmarkkinoiden ulkopuolella oleville ryhmille kuten esim. ulkomailla syntyneille, nuorille ja koulupudokkaille, jotka eivät ole löytäneet paikkaansa työmarkkinoilta eivätkä harjoita jatko-opintoja pakollisen peruskoulun jälkeen. Koska tilanne asianomaisten ryhmien osalta on samanlainen koko alueella, työllisyyttä edistävien edellytysten luominen on mahdollista maiden välisten täydentävien rakenteiden avulla.

Elinkeinoelämän rakenteessa, maantieteessä ja muussa esiintyvistä eroista huolimatta kokemusten vaihdolla ja hyviä esimerkkejä vangitsemalla mahdollistetaan keskinäinen oppiminen, jonka avulla lisätään ja vahvistetaan alueellista yhteistoimintaa. Rajat ylittävä kokemusten vaihto saattaa myös tukea yhteistyön tuomiin mahdollisuuksiin ja lisäarvoon kohdistuvia muutuvia asenteita ja lisääntyvää tietoisuutta.

Joitakin esimerkkejä toimintalinjaan sisältyvistä rajat ylittävistä toimenpiteistä:

- Työvoimaa työmarkkinoiden tarpeiden kanssa sekä ohjelma-alueen julkisella että yksityis-sektorilla yhteen sovittava toiminta, joka tukee suurimpia rekrytointitarpeita esim. messut, opintomatkat jne.
- Työmarkkinoiden ulkopuolella olevat esim. nuorten ja ulkomailla syntyneiden työllistymistä tukeva kokemustenvaihto ja opetus esim. konferenssien, työpajojen, opintomatkojen ym. avulla.

Kohderyhmät:

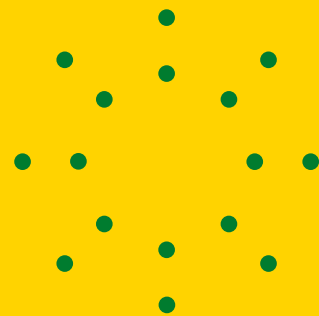
Työmarkkinoiden ja työllisyysalan yksityiset toimijat, koulutustoimijat, elinkeinoelämän toimijat, työvoiman ja työpaikkojen kohtaamiseen soveltuvat henkilöt, nuoret ja ulkomailla syntyneet.

Tuensaajat:

Työmarkkinoiden ja työllisyysalan julkiset ja yksityiset toimijat, koulutus- ja elinkeinotoimijat, yhdistykset.

Sápmia koskeva erityistoimenpide

Uusia työpaikkoja ja osaamista kehittävä saamelaisyritysten ja -organisaatioiden väliseen kokemusten vaihtoon johtavat aloitteet. Sellaisia ovat esim. yhteiset rajat ylittävät ammattikoulutukset, työpajat, työharjoittelu ja opintokäynnit yrityksissä, joilla on mahdollisuus toimia mentoreina etenkin nuorille tai kehitysvaiheessa oleville yrittäjille.

Toimintalinjan 4 aktiviteetti-indikaattorit

Rajat ylittäviin liikkuvuushankkeisiin osallistuvien määrä.

Saamelaiselinkeinojen rajat ylittäviin osaamisaloitteisiin osallistuminen.

HANKKEIDEN VALINTAA KOSKEVAT PERIAATTEET

Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään, että niiden on tuettava Eurooppa 2020-strategian toteuttamista ja sisällöltään vastattava ohjelman päämääriä ja muita muo-
dollisia hakehtoja. Toimilinjien hankkeiden valintaperiaatteena käytetään alla seuraavia kriteerejä.

Alueellinen lisäarvo

Ohjelmasta rahoitettavien hankkeiden on tuotava selkeää alueellista lisäarvoa Pohjoinen-ohjelman alueelle. Tavoitteena on kolmen maan välinen yhteistyö.

Tuloshakuisuus

Hankkeilla on oltavaa selkeä toimenpidelogiikka (vaikutusketju). Hankkeen tulee edistää erityistavoitteen saavuttamista siinä toimintalinjassa, johon hanke kuuluu. Hakijan on kuvailtava hankkeen toimenpiteiden, tulosten ja vaikutusten välistä yhteyttä. Vaikutusketjun tulee olla selkeä ja looginen ja sen tulee sisältää mitattavia tavoitteita.

EU:n Itämeren alueen strategia

EU:n Itämeren makroalueellinen strategia sisältää mahdollisia yhteistyöalueita, jotka on mahdollista kytkeä Pohjoinen-ohjelmaan.

Horisontaaliset kriteerit kasvun työvälineinä

Hankkeissa on huomioitava horisontaaliset kriteerit, jotka kuvataan tämän asiakirjan lopussa. Niitä ovat kestävä kasvu, yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä syrjinnän ehkäisy, naisten ja miesten tasa-arvo sekä saamen kielet (erityisesti saamelaishankkeissa).

Pysyvät tulokset

Hankkeissa pyritään pysyvien yhteistyörakenteiden luomiseen siten, että toimet tuovat pitkäjännitteisiä ja pysyviä muutoksia ohjelman priorisoimilla alueilla.

Yllä olevien yleisperiaatteiden lisäksi toimintalinja sisältää myös hankkeiden valintaan liittyviä erityisperiaatteita:

Pääperiaatteen mukaan hankkeen on tuettava yhteisiä työmarkkinoita tarvelähtöisesti ja ennen kaikkea ohjelman painopistealoilla

Erityisperiaatteet ovat ratkaisevassa asemassa toimintalinjan hankkeita priorisoitavassa ja ne koskevat sekä Pohjoisen että Sápmin osa-alueita.

PAINOPISTEALUEITA OVAT:

Saamelaiselinkeinot

Saamelaiskulttuuri ja perinteiset saamelaitiedot sekä kestävä kehitys ovat saamelaisen elinkeinoelämän lähtökohta. Ekologinen kestävyys ja luonnonvarojen hallinta ovat tärkeä osa saamelaiskulttuurin kehitystä ja eloonjäämistä. Ekologisesti ja taloudellisesti kestävät saamelaiselinkeinot ovat paras takuu tunturi-, metsä- ja rannikkoalueiden tärkeiden ympäristö- ja kulttuuriarvojen säilyttämiselle.

Saamelaiselinkeinot perustuvat suuressa osin uusien luonnonvarojen hyödyntämiseen, minkä johdosta ne selviytyäkseen ovat riippuvaisia ympäristön turmeltumattomuudesta.

Testaustoiminta

Alueen luonnolliset edellytykset yhdessä teknisen ja muiden alojen huipputaustamisen kanssa ovat kilpailuetu- ja jotka luovat testaustoiminnalle kasvupotentiaalia. Ne voivat myös toimia paikkakohtaisiin voimavaroihin ja kylmään ilmastoon perustuvien liikeideoiden perustana. Harvan-asutuksen ja vakaan talvi-ilmaston, esimerkiksi lumen, pimeän ja kylmän ilmaston ansiosta alueella on ainutlaatuiset edellytykset suorittaa testaustoimintaa.

Palvelusektorin elinkeinot

Yksityisen ja julkisen sektorin tekniikan ja palveluiden kehittäminen on kasvualue, jolla on suuri alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen kehityspotentiaali. Yliopistojen, elinkeinoelämän ja julkisen sektorin välisellä yhteistyöllä kannustetaan esimerkiksi terveyden- ja sairaanhoidon sekä hoito- ja hoiva-alan innovointivoimaa, ideoiden kehittämistä sekä sisäistä ja ulkoista yrittäjyyttä. Menestymiseen vaaditaan asennemuutoksiin kohdistuvaa pitkäjänteistä työtä, jolla kannustetaan ja tuetaan ideoiden kehittämistä ja yrittäjyyttä.

Perusteellisuuden ja pk-yritysten yhteistoiminta

Alueella toimii huipputeknologista teollisuutta sekä kaivossa-, öljy- ja kaasuelinkeinojen että puu- ja metsätaloudessa. Perusteellisuuden tekniikka- ja palvelukehityksen kysynnällä voidaan vahvistaa alueen pk-yritysten kilpailukykyä. Kehittämällä tuotteitaan ja palveluitaan perusteellisuuden tarpeisiin pk-yritykset kykenevät saavuttamaan laajemmat markkinat. Ohjelma-alueen perusta/tai prosessiteollisuuden, tutkimuksen ja pk-yritysten yhteistyöllä luodaan edellytyksiä, joiden avulla alue saavuttaa globaalin aseman tietovaltaisessa teollisessa kehityksessä. Alueella on myös omien raaka-ainevarojen, teollisuuden sekä tutkimus- ja kehitysosaamisen kautta ainutlaatuiset kasvuedellytykset perusteellisuuden tuotteiden jatkojalostukselle.

Digitaaliset palveluelinkeinot

Digitaalisten palveluelinkeinojen avulla kehitetään työkaluja, palveluja ja tuotteita, jotka yhdistävät aluetta sisäisesti ja kytkevät sen ympäröivään maailmaan. Alueella on hyvät edellytykset uusien tuotteiden ja sovellutusten kehittämiseksi ja jalkauttamiseksi. Edellytyksiä on yhtäältä esteettömyyden kehittämiseen harvaan asutuilla alueilla ja toisaalta yrittäjyyttä, innovointikehitystä sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden välisen yhteistoiminnan kannustamiseen. Alueella on tarvetta sähköisen terveyden/telelääketieteen kehittämiseksi, jonka kautta saavutetuilla innovatiivisilla ratkaisuilla voidaan myös vastata demograafisiin haasteisiin. Tekniikkaan ja tietovaltaisiin segmentteihin tehtävät panostukset mahdollistavat myös korkeatasoisten palvelujen kehittämisen.

Kulttuurilliset ja luovat elinkeinot

Kulttuurillisten ja luovien elinkeinojen, kuten esimerkiksi matkailun kysyntä on kasvussa, ja niiden rooli alueellisessa kehityksessä on tärkeää. Alueen luonto, kulttuuri ja historia yhdistettyinä hyviin yhteyksiin, arktisiin olosuhteisiin sekä alueen turvallisuus ja vakaus luovat hyvät mahdollisuudet korkealaatuisten tuotteiden ja elämysten luomiselle. Digitaaliset mediat, elämykset, design, taide, arkkitehtuuri, elokuva ja tanssi ovat lisäesimerkkejä nk. kulttuurillisista ja luovista elinkeinoista. Näiden elinkeinojen kehitysedellytykset ovat alueen tarjoamien resurssien ja vetovoimien ansiosta erittäin hyvät, etenkin nuorison keskuudessa. Uuden tekniikan ja tieto- ja viestintäteknologian sekä tutkimuksen ja innovointivoiman yhdistäminen edistää uusien liikeideoiden kehitystä. Näin luodaan myös hyvät edellytykset kulttuurillisten ja luovien elinkeinojen kansainväliselle kilpailukyvyille.

Energia- ja ympäristötekniikka/ Clean Tech

Energia- ja ympäristötekniikalla/Clean Tech on alueella suuri markkinapotentiaali etenkin vesi- ja tuulivoiman sekä metsän saatavuuden ansiosta. Ympäristötekniikka-ala on laaja ja sisältää kaiken bio- ja jätetekniikasta kierrätykseen. Uuden tekniikan ja uusien yritysten kehittämisen myötä alaa on mahdollista laajentaa, mikä johtaa uusien työpaikkojen syntyyn. Alueelle luodaan uusia kasvumahdollisuuksia uusiutuvia energialähteitä kehittämällä ja panostamalla ennen kaikkea bioenergian tuotantoon. Uusiutuvien energialähteiden lisääntyvä käyttö ja vähenevä ympäristökuormitus ovat myös tärkeitä tekijöitä meriympäristön kehitykselle. Alueellisen kilpailukyvyn parantamiseksi vaaditaan panostuksia, joilla edistetään resurssitehokasta energian käyttöä ja energiahuoltoa.

A photograph of an ice hockey team and their coach on the ice. Three players in red jerseys and black helmets are crouched in a huddle. A female coach in a black jacket is kneeling next to them, using a marker to draw on the ice. The scene is lit with arena lights, and the ice surface shows some markings.

YHTEISTYÖOHJELMAN

TOTEUTUS- MÄÄRÄYKSET

VIRANOMAISET JA TOIMIELIMET

Hallintoviranomainen

Norrbottnen Länsstyrelse
Stationsgatan 5, 971 86 Luleå

Puh: +46 10 225 50 00

Fax: + 46 920 22 84 11

Sähköposti: norrbottnen@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/norrbottnen

www.interregnord.com

Tarkastusviranomainen

Taloudenohjailuvirasto,
EU-tarkastuksen osasto
Box 45 316, 104 30 Stockholm, Sverige

Puh: +46 8 690 43 00

Fax: +46 8 690 43 50

Sähköposti: registrator@esv.se

www.esv.se

Kansalliset tarkastajat

Ruotsi: Norrbottenin lääninhallitus

Suomi: Työ- ja elinkeinoministeriö

Norja: Tromssan lääni

Tilintarkastukseen valittu elin

Ruotsi: Ekonomistyrningsverket

Suomi: Valtiovarainministeriö

Norja: Tromssan lääni

HALLINTO- JA VALVONTAJÄRJESTELMÄ

Toteutusorganisaatio

Ruotsin, Suomen ja Norjan hallitukset ovat päättäneet säilyttää vuosien 2007 – 2013 ohjelmakaudella käytetyn toteutusorganisaation. Ohjelman toteuttamiseksi on asetettu seuraavat elimet:

- hallintoviranomainen
- seurantakomitea
- hallintokomiteat
- yhteinen sihteeristö
- tiedotuspisteet
- tarkastusviranomainen

Hallintoviranomainen

Ruotsin ja Suomen hallitukset ovat yhdessä Norjan hallituksen kanssa sopineet Norrbottenin lääninhallituksen valitsemisesta hallintoviranomaiseksi. Jäsenmaiden ja Norjan vastaavat ministeriöt ovat hallintoviranomaisen yhteistyökumppaneita.

Hallintoviranomaisen tehtävänä on vastata tehokkaasta ja virheettömästä hallinnosta ja toteutuksesta sekä toimia aktiivisesti ohjelman tavoitteiden saavuttamisessa. Tehtävään sisältyy erityisesti:

- tehdä päätökset hallintokomiteoiden prioriteettien mukaisesta hanketuesta
- EU-tuen maksatus tuensaajille
- EU-komission maksusuoritusten valmistelu ja haku

- hallintotiedoksiannon laadinta ja toimitus
- vuosiraportin teko, joka seurantakomitean hyväksyttyä lähetetään EU-komissiolle
- tietokonejärjestelmän ylläpito, johon kirjataan ja tallennetaan tilitystä ja toteutusta koskevia taloudenhoidossa, seurannassa ja valvonnassa tarvittavia tietoja ym.
- tyydyttävän tallennettujen asiakirjojen todentamisketjun varmistamisen rutiinien luominen
- arvioida onko tuensaajalla hankkeen toteutuksen vaatima hallinnollinen, taloudellinen ja operatiivinen kyky

Jos rahastoista myönnetään tukea suuryritykselle, hallintoviranomaisen tehtävänä on varmistaa, ettei rahastojen antama tuki johda merkittävään työpaikkojen katoon Unionin sisällä olemassa olevilla työpaikoilla. Pohjoinen-ohjelma ei suunnittele myöntävänsä tukea suurille yrityksille.

Hallintoviranomaisen työtehtäviin kuuluu riskianalyysien tekeminen, johon sisältyy petoksiin liittyvät riskit sekä hallintoviranomaisen oman toiminnan toteutukseen liittyvät riskit.

Seurantakomitea

Suomi, Ruotsi ja Norja ovat yhdessä hallintoviranomaisen kanssa perustaneet yhteisen seurantakomitean. Osallistuvat maat ovat saavuttaneet seurantakomitean kokoonpanoa koskevan yhteisymmärryksen. Komitea koostuu keski- ja paikallistason hallintoa, saamelaiskäräjiä sekä elinkeinoelämän organisaatioita, sosiaalisia kumppaneita ja muita olennaisia organisaatioita edustavista jäsenistä.

Seurantakomitean puheenjohtaja on jäsenvaltioiden edustaja. Euroopan komissio voi omasta aloitteestaan tai seurantakomitean pyynnöstä osallistua neuvonantajana seurantakomitean työhön. Hallintoviranomaisen on osallistuttava seurantakomitean kokouksiin. Lisäksi hallintokomiteoiden puheenjohtajien on myös kuuluttava seurantakomiteaan lisäjäseninä.

Seurantakomitean tehtävänä on yhdessä hallintoviranomaisen kanssa varmistaa toteutuksen laatu ja tehokkuus sekä tilitys.

Hallintokomiteat

Ruotsin, Suomen ja Norjan hallitukset ovat yhdessä alueellisten kehitysvastuussa olevien viranomaisten ja saamelaiskäräjien kanssa päättäneet, että seurantakomitea perustaa kaksi hallintokomiteaa, yhden Poh-

joinen-ohjelman osa-aluetta ja toisen Sápmin osa-aluetta varten.

Hallintokomiteoiden tulee koostua ohjelma-alueen alue- ja paikallistason edustajista. Puheenjohtajan on edustettava alueellista tasoa

Hallintokomiteoiden tärkeimpänä tehtävänä on priorisoida hankkeita sekä tarkastella niitä ohjelman tavoitteiden ja prioriteettien valossa. Hallintokomiteat raportoivat seurantakomitealle.

Yhteinen sihteeristö

Hallintoviranomainen on perustanut yhteisen sihteeristön. Sihteeristön tehtävänä on tukea hallintoviranomaista, seurantakomiteaa sekä hallintokomiteoita niiden tehtävissä

Pohjoinen osa-alueen yhteinen sihteeristö sijaitsee Luulajassa Norrbottenin lääninhallituksessa ja Sápmi osa-alueen Ruotsin Saamelaiskäräjillä. Yhteisen sihteeristön lisäksi Suomessa sijaitsee tiedotuspiste Lapin Liitossa Rovaniemellä. Pohjoinen ja Sápmi osa-alueiden norjalaisten osallistujien sihteeristö sijaitsee Tromssan läänissä, Tromssassa sekä Sápmi osa-alueen eteläsaamelais-toimenpiteitä koskeva sihteeristö Pohjois-Tröndelagin läänissä.

Sihteeristön tehtävänä on myös tarjota tietoa yhteistyöohjelman mahdollisuuksista potentiaalisille tukea hakeville ja auttaa heitä toteuttamaan toimintaansa.

Helpottaakseen suomalaisten hakijoiden toimintaa Lapin liiton tiedotuspisteen tehtävänä on tarjota tietoa yhteistyöohjelman mahdollisuuksista potentiaalisille tukea hakeville ja auttaa heitä toteuttamaan toimintaansa. Tiedotuspiste auttaa myös yhteistä sihteeristöä sen työssä.

Alueellinen tiedotustoiminta

Tietojen leviäminen koko ohjelma-alueelle ja ohjelman käsittelijöiden saavuttamisen helppous on tärkeää mm. hakuprosessin vaatiman neuvonnan kannalta. Osallistuvien alueiden pitää toimia aktiivisesti yhteisen sihteeristön kanssa ohjelmatiedotuksen tiimoilta.

Kansallinen valvonta

Tuensaajien ilmoittamien menojen laillisuuden ja virheettömyyden tarkistamiseksi Ruotsi ja Suomi ovat luoneet kansallisia valvontajärjestelmiä. Ruotsissa Norrbottenin lääninhallitus valvoo ruotsalaisia tuensaajia Ruotsin keskitetyn valvontajärjestelmän avulla. Valvonta tapahtuu hallintoviranomaisesta ja sihteeristöstä erillään. Suomi on valinnut kansalliselle valvonnalle hajautetun järjestelmän. Suomalaisten tuensaajien valvojat kilpailelutaan, ja he tulevat alueen tilintarkastustoimistoista. Työ- ja elinkeinoministeriö on ylin valvonnasta vastaava.

Norjassa Tromssan kuntayhtymä suorittaa valvonnan suhteessa valtion budjettiin.

Tarkastusviranomainen

Ruotsin taloudenohjailuvirasto (ESV) toimii tarkastusviranomaisena. Tarkastusviranomainen perustaa tilintarkastajien ryhmän, joka sisältää myös muiden ohjelmaan osallistuvien maiden edustajia.

Valtiovarainministeriö edustaa Suomea ja vastaa Suomessa tehtävistä tarkastuksista.

Seuranta ja arviointi

Järjestelmällinen arviointi on edellytys politiikan tehokkuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja vaikutuksen arvioinnille etenkin tarkasteltaessa toiminnan antamaa tukea Eurooppa 2020-strategian tavoitteiden saa-

vuttamiselle. Osana vahvempaa tulospainotteisuutta on välttämätöntä panostaa enemmän hankkeiden ja temaattisten toimien yhteistulosten ja vaikutusten järjestelmälliseen arviointiin sekä tukea oppimista ja nostaa esille toiminnan merkitys ohjelman tavoitteiden ja kestävä kehityksen saavuttamiselle.

Ohjelman toteutuksen ja hyvien tulosten laadun varmentamiseksi tarvitaan selkeä yhtenäinen järjestelmä, jossa hankevalikointi, indikaattorit, arviointi ja oppiminen liittyvät toisiinsa. Yleisesti ottaen tuloksiin on kohdistettava enemmän huomiota, varsinkin EU-tason ohjelmakaudelle asettamien vaatimusten pohjalta.

Ohjelman ja hankkeiden toteutuksen seuranta ja arviointia tehdään jatkuvasti ohjelmakauden aikana ohjelman tulosten valaisemiseksi ja parantamiseksi. Arviointien tärkeänä tehtävänä on myös osoittaa miten ohjelma tukee älykästä, kestävä ja osallistavaa kasvua.

Vuosien 2014 – 2020 ohjelmakautta leimaa tietoinen ohjelman hankkeista ja toteutuksesta saatujen kokemusten ja tiedonmuodostuksen siirto. Tarkoituksena on:

- varmistaa, että alueelliset ja kansalliset kehitystoimijat saavat riittäviä tietoja käynnissä olevista ja päätetyistä hankkeista kehittääkseen ja parantaakseen toteutusta;
- varmistaa, että seuranta- ja hallintokomiteat saavat riittäviä tietoja aiemmasta ja nykyisestä toiminnasta pystyäkseen priorisoimaan tuettavia hankkeita;
- varmistaa käynnissä olevien hankkeiden mahdollisuudet oppia omasta ja muiden toteutuksesta.

Ohjelmakauden aikaista arviointityötä toteuttaa riippumaton osapuoli, ja sitä leimaa seurantatutkimuksen menetelmät ja komission suuntaviivojen mukainen teoriavetoisen arviointi. Sekä prosessi että tulokset ja teho arvioidaan lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä. Tehdyt arvioinnit julkaistaan komission direktiivin mukaisesti siten, että ne tavoittavat kaikki ohjelman asianosaiset, mutta tukevat myös oppimista ja myötävaikuttavat siihen, että tulokset huomioidaan jatkotyössä.

Hankerahoitus

EU-tuen vastinrahoitusaste on korkeintaan 65 %. Norjalaisten tuensaajien vastinrahoitusaste on 50 %. Ohjelman puitteissa toteutettavan toiminnan kansallinen vastinrahoitus on tärkeä periaate.

Se on mahdollista nähdä laadunvarmennuksena ja takuuna sille, että ohjelman painotuksille on olemassa paikallista ja alueellista omistajuutta ja sitoumusta.

Elinkeinoelämän osallistuminen on tärkeää Pohjoinen-ohjelman tavoitteiden ja tulosten saavuttamiselle, etenkin 1. ja 2. toimintalinjalla. Yksityisillä toimijoilla on mahdollisuus rahoittaa ja osallistua toimintaan samalla tavalla kuin muut toimijat edellyttäen, että EU:n ja kansallisia valtiontukea koskevia sääntöjä noudatetaan. Yksityinen ja julkinen rahoitus tuottaa EU-tukea kaikilla toimintalinjoilla. Sama seikka koskee Norjan IR-varoja.

Tietojärjestelmä

Ohjelman toteutuksessa käytetään sähköistä "Minun hakemus"-järjestelmää. Tillväxtverket omistaa ja tarjoaa järjestelmää käytettäväksi. Järjestelmä mahdollistaa hakemusten ja maksatusten teon sähköisesti. Käsittelijöiden, johtavien tuensaajien ja ohjelman taloushallinnon välinen viestintä tapahtuu mahdollisimman pitkälle sähköisessä järjestelmässä. Myös Norjassa on käytössä sähköinen hakemusjärjestelmä nimeltään "RF1350".

Ohjelman ja hankkeiden toteutukseen liittyvien valitusten käsittely

Hakijoiden ja tuensaajien arvioinnit, päätöksiä ja valmistelua koskevat valitukset on ensi sijassa suunnattava yhteiselle sihteeristölle tai

hallintoviranomaiselle. Kansallista valvontaa koskevat valitukset esitetään kunkin maan vastuuelimelle. Myös seuranta- tai hallintokomiteat saattavat osallistua valitusten käsittelyyn, mikäli se on sopivaa. Hallintoviranomainen tai yhteinen sihteeristö tutkii ja vastaa valituksiin. Tarvittaessa konsultoidaan seurantakomitean puheenjohtajaa. Muiden jäsenvaltioiden/kolmannen maan viranomaiset auttavat hallintoviranomaista valitusten käsitelyssä.

Ruotsin hallintolaki (1986:223) 22 a § sisältää määräyksiä, joita on noudatettava yleiselle hallintotuomioistuimelle tehtyjen valitusten osalta. Hallintoviranomaisen päätöksestä olla maksamatta tukea, kumota tukipäätös ja kuitata tuki valittaa saa lain mukaan. Tämä koskee ohjelmaan sisältyvän EU-tuen kaikkia vastaanottajia.

VASTUUNJAKO

Virheellisyydet ja takaisinperintä

Jäsenvaltioiden tehtävänä on selvittää ja oikaista virheellisyydet ja raportoida niistä komissiolle.

Hallintoviranomainen auttaa jäsenvaltiota ja kansallisia viranomaisia selvittämään ja korjaamaan väärinkäytökset

Hallintoviranomaisen tehtävänä on huolehtia siitä, että virheellisesti maksettu tuki takaisinperitään koordinoivalta tuensaajalta. Hankkeen muiden tuensaajien pitää palauttaa kaikki virheellisesti maksetut määrät koordinoivalle tuensaajalle. Hallintoviranomainen huolehtii siitä, että kyseinen määrä palautetaan komissiolle.

EURON KÄYTTÖ

Ohjelman valuutta on euro. Hakemus tehdään euroissa, tilitys laaditaan euroissa ja jäsenvaltioiden, Suomen ja Ruotsin, maksatukset tehdään euroissa.

Muussa valuutassa (SEK) syntyneet kulut muunnetaan komission kuukausittaisen keskimääräisen kurssin mukaan euroiksi siinä kuussa, jossa taloudelliset selvitykset lähetetään kansalliseen tarkistukseen.

Norjalaiset kumppanit saavat kulunsa katetuiksi Norjan varoista Norjan kruunuissa (NOK). Kyseiset kulut ja rahoitukset muunnetaan euroiksi koordinoivan tuensaajan raportoidessa koko hankkeen ohjelman hallinnolle. Norjan budjetti on mahdollista muuntaa euroiksi kiinteällä vaihtokurssilla, joka on 8,20 NOK.

TUENSAAJIEN HALLINNOLLISEN TAAKAN VÄHENTÄMINEN

Kuva: Mosphotos Oleg Mikhaylov

Säännökset

Uudet säännökset sekä delegoivat että jalkautettavat asiakirjat merkitsevät yhtenäisiä sääntöjä esim. tukeen oikeuttavien kulujen osalta sen johdosta, että ne suurimmaksi osaksi päätetään EU-tasolla.

Taloudellinen selvitys

Hankkeiden taloudellisen selvityksen yksinkertaistamiseksi ohjelma sallii välillisten kustannusten "flatrate" rahoituksen, jos hankkeiden toteutus aiheuttaa sellaisia. Ohjelman sallima välillisten kustannusten "flatrate" on korkeintaan 15 % henkilöstökustannuksista.

Indikaattorit

Erilaisten tulkintojen välttämiseksi indikaattoreiden mittaustehtävästä on tuotettu indikaattoreiden tarkoitusta selvittävä selkeämpien suuntaviivojen seuranta-järjestelmä. Tarkoituksena on helpottaa sekä tuensaa-jien että ohjelmahallinnon työtä hankkeiden ja ohjelman tavoitteiden toteutusta seurattaessa.

Horisontaaliset kriteerit

Tarkoituksena on integroida horisontaaliset kriteerit ohjelmatoiminnan suunnitteluun ja toteutukseen, eikä käsitellä niitä ohjelmatyön sivussa olevana seikkana. Horisontaaliset kriteerit nähdään ohjelman toteutuksen puitteissa kestäväan kehitykseen tähtäävän työn parantamisen ja tehostamisen välineinä ja työkaluina. Ohjelmaa toteutettaessa on huolehdittava siitä, että strateginen suuntaus ja valitun toimintalinjojen tuomat tavoitteet ja mahdollisuudet vaikuttavat myönteisesti kestäväan kasvuun ja horisontaalisiin kriteereihin. Kestävän kasvun tavoite on mahdollista toteuttaa hankevalikoiman ja hankkeiden toteutuksen kautta.

Viestintä

Ohjelmakielet ovat ruotsi ja suomi. Tavoitteena on myös tarjota määrättyjä tietoja saamen kielellä.

Ohjelmahallinto työskentelee aktiivisesti tiedotuksen parissa ennen kaikkea ohjelman sivustolla, alueiden yhteyspisteiden ja konferenssien avulla. Tuensaa-jien ja muiden sidosryhmien koulutuksia järjestetään säännöllisesti ohjelmakauden aikana.

HORISONTAALISET KRITEERIT

EU on integroinut Euroopan kehitysstrategiaan kolme horisontaalista kriteeriä, nimittäin kestävä kehitys, yhdenvertaiset mahdollisuudet ja syrjimättömyys sekä miesten ja naisten välinen tasa-arvoisuus. Pohjoinen ohjelmassa nämä kriteerit on integroitu kaikkiin valittuihin prioriteetteihin ja tavoitteisiin. Pohjoinen ohjelmassa huomioidaan myös saamen kielten keskeinen asema saamelaisyhteiskunnassa. Saamen kielen merkityksen esille tuomiseksi ja sen käytön motivoimiseksi sovelletaan myös saamen kieltä yhtenä horisontaalisena kriteerinä Saamen osa-alueen hankkeissa.

KESTÄVÄ KEHITYS

Ilmasto-, ympäristö- ja energiahaasteet ovat rajat ylittäviä samalla, kun ohjelma-alueen ympäristötila on hyvin suuressa määrin riippuvainen toimenpiteistä, joihin EU ja muut kansainväliset tahot ryhtyvät. Itämeren tilan kehitys on esim. suurelta osin riippuvainen muiden Itämeren maiden toiminnasta, muttei merkitse sitä, että Pohjoinen-ohjelma saisi laiminlyödä kysymyksen.

Yllä mainitut haasteet merkitsevät mahdollisuutta kaikkien alojen teknologian, tuotteiden ja palveluiden kehitykselle. Yhteiskunnan ympäristömukautettujen tuotteiden, palvelujen ja järjestelmien tarve merkitsee siten markkinamahdollisuuksia, ts. parempaa kilpailukykyä.

Ohjelman puitteissa toteutetaan hankkeita, joiden suoranaisena tavoitteena on tukea parempaa ympäristöä. Kaikkien Pohjoinen-ohjelmaan kuuluvien hankkeiden on kuitenkin huomioitava horisontaaliset, kestävä kehitystä koskevat kriteerit, vaikkakaan ne eivät olisi hankkeen pääasiallinen tarkoitus.

YHDENVERTAISET MAHDOLLISUUDET SEKÄ SYRJIMÄTTÖMYYS

Yhdenvertaiset mahdollisuudet sekä syrjimättömyys merkitsevät, että ihmisten erilaisuus nähdään mahdollisuutena riippumatta siitä, merkitseekö se etnisyyttä, uskonnollista sidonnaisuutta tai uskontoa, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, ikää, sukupuolen ylittävää identiteettiä tai toimintarajoitetta. Ihmisten eri taustasta ja potentiaalista huolehtiminen lue edellytyksiä kehitykselle, paremmalle työympäristölle ja suuremmalle kannattavuudelle.

Monimuotoisuuden ja yhdentymisen näkeminen kasvuvälineenä vaikuttaa myönteisesti kestäväan kasvuun. Inhimillistä pääomaa käytetään tehokkaammin, kun koko väestön potentiaalisista, tiedoista ja osaamisesta huolehditaan. Aktiivinen monimuotoisuus- ja yhdentymistyö saattavat tukea kasvua houkuttelemalla uusia asukkaita muuttamaan alueelle.

Yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja syrjimättömyyden puolesta tehtävän työn integroiminen on tärkeää jo hankkeen suunnitteluvaiheessa, jottei siitä tulisi jotakin, joka liitetään työhön jälkikäteen.

Saamelaiskielet

Pohjoinen-ohjelmassa saamen kielelle annetaan tärkeä asema saamelaisyhteiskunnassa. Kieli on määrättyllä tavalla kansan historian kantaja. Kieli ilmentää mm. sosiaalista ja taloudellista organisaatiota, myyttejä ja saamelaista ajatusmaailmaa, suhtautumista ympäristöön sekä oikeuskäsityksiä ja arvoja. Saamen kielellä on kuitenkin vaikeaa pitää puoliaan globaalissa yhteiskunnassa, jossa on monia enemmistökieliä. Nostaaksemme esille kielen merkityksen ja motivoidaksemme sen käyttöä saamen kielen on toimittava saamelaishankkeiden horisontaalisena kriteerinä etenkin Sápmin osa-alueella.

TASA-ARVO

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on kasvuedellytys ohjelma-alueen kaikissa osissa. Sekä naisten että miesten tiedoista ja ideoista on huolehdittava vetovoimais- ten ja kilpailukykyisten alueiden luomisessa.

Lisääntyvä tasa-arvo saattaa tukea kasvua houkuttelemalla uusia asukkaita muuttamaan alueelle. Alueen vetovoimaisuus on tärkeää yritysten perspektiivistä sen johdosta, että yritykset ovat riippuvaisia muilta alueita rekrytoitavasta uudesta osaamisesta ja työvoimasta.

Tasa-arvoa on tarvetta operationalisoida konkreettisiin toimiin Pohjoinen-ohjelmassa ja hyväksytyissä hankkeissa. Hankkeissa kannustetaan huomioimaan molempien sukupuolien tarpeet ja edellytykset sekä tarkkailemaan sitä, millaisia seuraamuksia eri toimilla on naisille ja miehille.

Sukupuoliperspektiiviin perustuvassa työtavassa on mahdollista esim. analysoida toimintaa naisten ja miesten perspektiivistä, laatia sukupuolittain jakautuneita tilastoja, käydä läpi edustus eri yhteyksissä, hankkeissa sekä niiden kohderyhmissä. Eri arvioinnit osoittavat, että tasa-arvo on integroitava jo hanketta suunniteltaessa, ettei siitä tule jotakin, joka lisätään jälkikäteen. Sihteeristö antaa hakuprosessissa aktiivista tukea ja neuvoja siitä, miten tasa-arvon voi integroida hankkeisiin.

Lisätietoa muun
muassa siitä miten
Min Ansökan/Hakemukseni toimii,
hankekäsikirjasta ja vastinrahoituk-
sesta saa ohjelman webbisivuilta:
www.interregnord.com

RAHOITUSSUUNNITELMA

	EU-tuki	Kansallinen vastinrahoitus (julkisen ja yksityinen)	Rahoitus yhteensä	EU-tuki %	Norjan IR- rahoitus	Norjan rahoitus yhteensä	IR-tuki %	
Toimilinja 1: Tutkimus ja innovaatio	11 340 000	6 106 200	17 446 200	65%	2 338 299	4 676 598	50%	
Toimilinja 2: Yrittäjyys	12 975 240	6 986 668	19 961 908	65%	2 684 713	5 369 426	50%	
Toimilinja 3: Kulttuuri ja ympäristö	11 340 000	6 106 200	17 446 200	65%	2 338 299	4 676 598	50%	
Toimilinja 4: Yhteiset työmarkkinat	3 360 000	1 809 200	5 169 200	65%	692 829	1 385 658	50%	
Tekninen tuki	2 936 630	2 936 630	5 873 260	50%	606 226	1 212 452	50%	Rahoitus yhteensä:
YHTEENSÄ	41 951 870	23 944 898	65 896 768		8 660 366	17 320 732		83 217 500

Interreg
Nord

Europeiska regionala utvecklingsfonden

